Rotary i Katrineholm 1935–1955

50 år

sedan Rotaryidén föddes

En världsrörelse för vänskap och förståelse mellan människor och länder

Service above self

Scannad 2018-07-02

Rotary Katrineholm

ROTARY
i
KATRINEHOLM
1935—1955

Skriften utgiven av Katrineholms Rotaryklubb

Redaktionskommitté:
Arthur Säfholm, Ivan Berg, Carl Cedergren, Oscar Warne,
Conny Westberg och Folke Hellberg (skriftens redaktör)

KATRINEHOLMS-KURIRENS TRYCKERIAKTIEBOLAG
KATRINEHOLM 1955

KATRINEHOLMS
STADSBIBLIOTEK

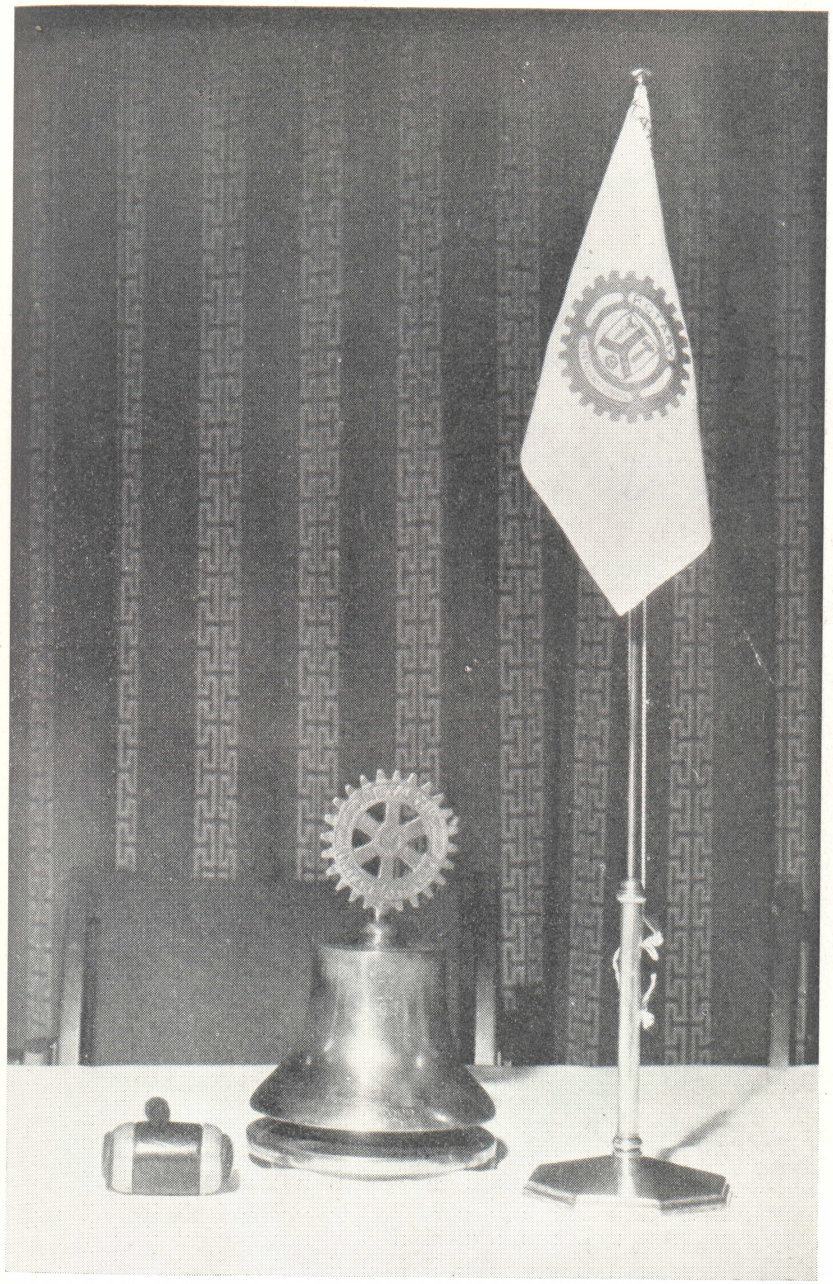
sNcac
katrineholm

Denna skrift

har tillkommit genom välvilligt stöd av bland andra följande firmor:

Ingenjörsfirman Rudolf Engström
Telefon AB L. M. Ericsson
Byggnadsfirman Erikson & Malmnäs Aktiebolag
AB Forssjö Bruk
Gropptorps Marmor Aktiebolag
Jakobsdals Textilindustri Aktiebolag
Katrineholms Automobil Aktiebolag
Katrineholms-Kuriren
Katrineholms Träförädlings Aktiebolag
Aktiebolaget Konfektionsdetaljer
Kullberg & Co Aktiebolag
Arvika-Verkens Försäljningsaktiebolag
Aktiebolaget Bröderna Köhler
Aktiebolaget Ludvig Lundins Järnaffär
Aktiebolaget Hjalmar Petterssons Bokhandel
Aktiebolaget Pump-Separators Gjuterier
SKF Katrineholmsverken
Svenska Karosseriverkstäderna Aktiebolag
Tegelbruksaktiebolaget Walla-Katrineholm

49908

Klubbens flagga, klubba och klocka, den sistnämnda en gåva av den amerikanske fabrikören och rotarianen, sonen av Katrineholmsbygden Reuben Aldéen, Rockford, U. S. A., den 30.12.1947.

PAUL HARRIS

GRUNDARE AV ROTARY INTERNATIONAL

Efter en målning av rotarian E. M. R. Weiner, Beloit, Wisc, U. S. A.

Vad Rotary är och vill

Av presidenten i Katrineholms Rotaryklubb Arthur Säfholm

Icke anade väl den unge Chicago-advokaten Paul Harris, när han år 1905 inbjöd några affärsvänner till sitt kontor för samspråk, att detta skulle bli upptakten till den världsomfattande Rotaryrörelsen.

Paul Harris var en märklig man, utåtriktad och med sociala ambitioner. I stället för att som nyutexaminerad jurist omedelbart söka sin utkomst, beslöt han att först lära känna människorna på deras arbetsplatser. Han begav sig därför ut på en färd över den amerikanska kontinenten, en färd som även utsträcktes till besök i Europa. Så gott som i avsaknad av resekapital måste han ta det arbete som bjöds. Han var fiskare i Alaska, plantagearbetare i Californien, journalist, handelsresande, kreatursskötare på atlantbåtar m. m.

De erfarenheter han under de 5 åren gjorde av människors olika yrken och affärssätt blev uppslaget till den kontakt han sökte med yrkesbröder. Han hade efter sina vandringsårs slut kunnat få en god anställning i en marmorfirma men slog sig hellre ned i Chicago som jurist med en oviss inkomst för att som han sade leva som människa bland människor. Så började upptakten till Rotary-rörelsen. Affärsvännerna samlades än på den enes än på den andres kontor. Med andra ord de roterade. Därav har namnet Rotary uppkommit.

Paul Harris första tanke var väl att på detta sätt verka för höjandet av affärsmoral och införa mera ärlighet i handel och vandel. Dessutom önskade Harris skapa en bättre förståelse för andras yrken genom utbytande av tankar rörande andra yrkesmäns arbete, arbetssätt och arbetsförhållanden och skapa förståelse därför.

Långt tidigare på vår jord har väl de synpunkter Rotary förfäktar tagit sig form i liknande sammanslutningar till medmänniskors gemensamma gagn. Men Paul Harris lade amerikanarens praktiska syn på sin idé. Hans skarpa iakttagelseförmåga och förståelse för allt mänskligt parad med en god organisationsförmåga skapade Rotary. Deltagare från olika affärsgrenar stötte till, kontoren blevo för trånga lokaler att samlas på och man beslöt att förlägga sammanträdena till restaurang under intagande av en enkel måltid. Sammanslutningen fick namn av klubb med stadgar och styrelse. År 1906 antogs som emblem ett hjul som 1912 ändrades till ett kugghjul och som längre fram, år 1924, fick den utformningen som det nu har, ett kugghjul med 6 ekrar och 24 kuggar. År 1908 var tiden mogen för nästa rotaryklubb i San Francisco och 1909 uppstodo ytterligare 5 klubbar i U. S. A. Och så följde i rask takt klubbar över hela amerikanska kontinenten. Över världshaven spredo sig rotaryidéerna. 1911 till England med klubbar i Dublin, London och Belfast. Första rotaryplatsen på europeiska kontinenten blev Madrid 1920. Australien, Nya Zeeland, Medelhavsområdet, Afrika och Asien följde strax efter. Det första världskriget verkade naturligtvis hämmande på rörelsen i synnerhet i Europa men efter dess slut rullade rotaryhjulet vidare. Till Sverige och Stockholm kom Rotary först 1926 och till Katrineholm september 1935 till största del på initiativ av direktör Oscar Grönkwist som blev vår klubbs förste president. Givetvis blev det senaste världskriget en broms på det 6-ekrade rotaryhjulet. Redan innan krigets början förbjöd år 1937 Hitler rotaryrörelsen i Tyskland och klubbarna upplöstes. Rotary lär ha varit den första av de idéella föreningarna som Hitler slog ned på. Och man kan förstå att Rotary med sin internationella utveckling och sin till individen riktade inställning skulle vara en nagel i ögat på Det Tredje Rikets herrar. Sedan 1945 ha klubbar återbildats och många flera uppstått i Tyskland. Den 1 juli 1954 funnos ett 70-tal i Tyska Förbundsrepubliken och i de krigshärjade länderna och förut ockuperade länderna ha givetvis Rotaryklubbar vuxit upp på nytt och flerfaldiga bildats. Den 22 nov. 1954 funnos i hela världen 8.412 rotaryklubbar med ett medlemsantal av 395.000.

Nu några ord om Rotarys organisation, arbetssätt och målsättning.

I spetsen för denna världsomfattande organisation, kallad Rotary International, står en världspresident med styrelse och sekretariat i Chicago. Särskilda sekretariat finnas i London och Zürich. Under världspresidenter lyder en mängd distrikt med var sin guvernör. I Sverige finnas numer 4

distriktsguvernörer. Årliga kongresser hållas, den senaste i Ostende maj 1954. Nästa blir i år i april i Chicago, en sammankomst som måste få sin särskilt högtidliga prägel då Rotary International således år 1955 kan fira sitt 50-årsjubileum.

Sammansättningen av en rotaryklubb är rätt originell och torde knappast finnas något liknande inom andra idésammanslutningar. Inom ett samhälle av erforderlig storleksgrad antas som medlem endast en representant för yrke, tjänstemannagrupp o. d. Rotaryklubben skall således därigenom söka bli ett genomsnitt av ett samhälle. En man från varje sådan kategori skall genom detta öka förståelsen för andras verksamhet. Ingen hänsyn får tagas till ras, religion eller politisk inställning och ingen hemlighet råder i arbetet. Medlemmarna skola i sitt yrke, i sin tjänst och sin livsföring sätta tjänandets idé som sin livsinställning.

En klubb sammanträder en gång i veckan, vanligtvis till en enkel lunchmåltid, varefter följer föreningsangelägenheter och ett kortare föredrag ev. med diskussion. Då och då hålles kvällssammanträden, då längre föredrag kan hållas och bättre ventileras. En rotarian bör bevista så många sammanträden som möjligt och han har tillträde till varje klubbsammankomst över hela världen.

Rotary Internationals valspråk är »Service above self», som närmast och bäst kan översättas med »Tjäna din nästa». Grundad på detta valspråk ligger Rotarys 4 stora huvuduppgifter.

1. *Personlig bekantskap som medel för tjänandet.*
2. *Verkande för hög etisk standard inom alla yrken.*
3. *Skyldighet att tillämpa tjänandets idé i sin livsföring.*
4. *Främja internationellt samförstånd, god vilja och fred.*

En förändring i Rotarys målsättning har givetvis skett under årens lopp och dess stadgar ha ofta varit föremål för revision. Och en sammanslutning med en så frisk och levande samhällsanda har givet velat följa med i de sociala och samhälleliga omvärderingar, som under de sista 50 åren skett. Rotary har möjligen därvid mången gång visat vägen.

I den rotarianska tanken på tjänandet ligger givetvis icke att man skall direkt sätta in i den samhälleliga tjänst, som heter välgörenhet. Detta är och förblir den enskilda individens allmänmänskliga inställning. Rotary vill göra sig nyttig inom samhället i många andra riktningar. Främmande för Rotary är givetvis att genom klubbgemenskapen skaffa sig egna affärs- eller personliga fördelar. Rotary vill genom samhälls-, yrkes-, och

ungdomstjänst söka vara samhället till nytta. Rotary vill ej oppositionellt eller genom kritiklusta störa samhället i utövandet av dess funktioner men kan genom vissa initiativ och ställningstagande ge uppslag och vägledning för samhällsarbetet. Något som Rotary särskilt har på sitt program är ungdomsarbetet. Stipendier till skolelever av skilda slag har Rotary delat ut. För att låta ungdomen få internationella kontakter har Rotary ordnat s. k. ungdomsläger där ungdomar från andra länder få träffa våra ungdomar. För några år sedan var ett sådant läger upprättat vid Solbacka läroverk och 1955 skall ett nytt sådant ordnas i Södermanland.

Hur Rotary skall kunna i grund förverkliga den 4:de punkten i sitt program att främja internationellt samförstånd, god vilja och fred i världen torde väl ännu ligga i det fördolda eller höra framtiden till. Om det rätta tjänandets idé blir en världsidé, kan detta bli en makt som skapar den förståelse människor emellan och den frid på jorden, som alla längta efter. Men bakom en ridå står länder oemottagliga för Rotarys idéer. Att överbrygga denna klyfta mellan öst och väst synes åtminstone i dessa dagar som en utopi.

Jag har med några rader sökt skildra Rotarys tillblivelse och dess arbete genom 50 år, och vill sluta med att citera de tackord som en vän riktade till Paul Harris.

»Om Rotary har uppmuntrat oss till att få en vänligare syn på livet och människorna, om Rotary har lärt oss tolerans mot medmänniskor och vi fått en allt större önskan att se det bättre hos andra, om Rotary har hjälpt oss till trevliga och goda förbindelser med andra människor, vilka tillsammans med oss söka livets glädje och skönhet genom att utstråla något därav till andra, då har Rotary skänkt oss allt vad vi kan vänta.»

Arthur Säfholm

Då vi började

Av past president Carl Ellwyn

Det händer väl de flesta människor, särskilt dem som haft förmånen att få leva ett långt händelserikt liv, att man tar en återblick.

Händelser och människor passera i ett oändligt tåg förbi ens inre öga, röster, som länge sedan tystnat eller försvunnit i fjärran, höras liksom igen, perspektivet fördjupas. Ingenting står längre isolerat. Det förgångnas logiska sammanhang framträder på minnets vita duk, somt dimmigt och oklart, somt med ännu större skärpa än när det hände.

Säkert är att nuet alltid är ett brokigt virrvarr, som det är orätt att slutgiltigt bedöma just då, lika säkert är att det måste vinna i reda och klarhet, när det sållats genom tidens såll.

Men så är det somt, vilket man liksom tycker sig känna igen bättre än det mesta, som etsat sig i minnet med mera skärpa, även om det inrymmes bland vardagshändelserna och som, när man närmare söker granska det, inte förlorat sin charm. Det händer att man icke ens med den mest kritiska analys finner några fula fläckar, ej heller att falska ackord skära igenom och göra hågkomsterna mindre vackra. Detta gäller både människor, som man mött, och vad som skett, både det man genomlevat eller kanske genomlidit.

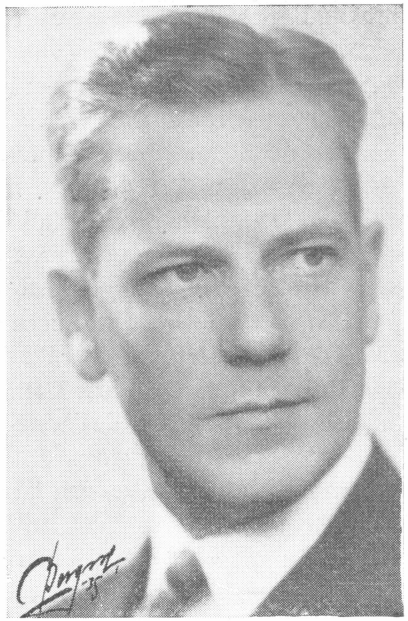
Bland det som står i ett förklarat skimmer, som lever, fast det för mig är ett avslutat kapitel, är Rotary.

Jag måste erkänna att mitt första möte med Rotary inte gjorde något djupare intryck. Det var på 20-talet i en sydsvensk stad, där för övrigt klubben några år senare avled eller förpuppades men sen åter vaknade ur sin Törnrosasömn till nytt och mycket aktivt liv. Jag har gästat den senare flera gånger. När man inte hade klubben längre saknade man den och sörjde för att den stod upp igen.

Det var under de första åren på 30-talet, som Rotaryidén spred sig till våra grannstäder Norrköping och Eskilstuna, och till oss kom väckelsen från den senare. Deras initiativ anammades i Katrineholm villigt och under ledning av vår bortgångne vän Oscar Grönkwist samlades några herrar en kväll för att av representanter från Eskilstuna informeras om Rotary, dess medel och mål.

Den entusiasm, som präglade deras anföranden, den tydliga varma kärleken till uppgiften, som Rotary satt sig före, var rörande och står kvar i minnet även hos skeptikern. Vad som gjorde att tvivel rådde var, att av oss närvarande, jag vill minnas ett 15-tal, flera knappast vågade hoppas, att i vår lilla stad det skulle finnas tillräckligt med folk för att med framgång kunna få en ideell sammanslutning av sådant slag att i längden leva.

Vi beslöto oss dock för att ta fatt på uppgiften, och samtidigt gåvo vi varandra ett högtidligt löfte, att envar skulle göra så gott han kunde.

GÖSTA SJÖQVIST
Sekreterare 1935—37.
En av klubbens stiftare. † 4 juli 1948 vid flygkatastrofen på Northolt-flygplatsen utanför London.

OSCAR GRÖNKWIST
Katrineholms Rotaryklubbs förste president † 12 september 1940

Så bildades en Rotaryklubb i Katrineholm, och dess första president blev naturligtvis Oscar Grönkwist. Han var redan märkt av sjukdom men lade ned ett stort uppoffrande arbete för att få klubben att arbeta efter de linjer, som stiftarna tänkt sig och stadgarna föreskriva.

Om man skulle trott, att det skulle gå knaggligt i början, så trodde man fel. Så fort vi kommo i gång var det klart att den ambition, som besjälade den första lilla gruppen, var av sådant slag att svårigheterna just aldrig märktes. Vi togo utan knot på oss att ge kamraterna del av vad som kunde vara av allmännare intresse inom varandras arbetsfält, och så småningom gledo vi nästan omärkligt in på andra uppgifter. Att det ofta var svårt för den första sekreteraren, vår likaledes bortgångne vän Gösta Sjöqvist att få fram föredrag eller demonstrationer var ju bara naturligt. Till Grönkwist och Sjöqvist står klubben i obetalbar tacksamhetsskuld. Utan deras osjälviska arbete hade väl knappast Rotaryklubben i Katrineholm överlevat födslovåndorna.

När vi lagt nära ett år bakom oss, firade Katrineholms Rotaryklubb sin charterfest ett par soliga ljuva sommardagar. Vi hade kommit ordentligt i gång. Ingen av oss tvivlade på att klubben hade en framtid och en lyckosam framtid att se emot. Vi voro ganska försiktiga med intagande av nya medlemmar det första året. Vi ville inte riskera, att någon tackade nej. Men klubben växte sakta och säkert. Alla nya som klubben hade glädjen att ta emot kände sig genast hemma. Atmosfären var hög och klar, umgänget hjärtligt och kamratligt. Vi trivdes. Stadgarnas vidsynta bestämmelser att kontakt skulle sökas med män i ledarställning inom alla yrken försökte vi tillämpa i vidaste utsträckning. Och vad kan inte en klubb med denna skepnad och med denna absoluta öppenhet i allt vad den uträttar göra för att närma människor, som eljest aldrig träffades utom möjligen under stela högtidliga former. För mig själv, som redan då hade bott i Katrineholm i tjugo år, blev det ständigt nya kontakter med män, som jag visserligen ofta varit bekant med i årtionden men aldrig lärt känna. Men i Rotary kom man närmare varandra på ett sätt, som lät ana människan bakom masken. Ett viktigt medel att skapa trevnad var de enkla umgängesformerna, där vi alla voro bröder men inte Dubröder så där i allmänhet utan i verkligheten. Sammanträdenas förläggning och deras tidsbegränsning gjorde det möjligt för envar att komma. De utdragna kvällsssammanträdena hade åtminstone i begynnelsen ingen större funktion att fylla. De sparades till de verkligt stora och viktiga tillfällen, då det behandlades frågor av betydelsefullare valör.

Jag vill ej heller underlåta att framhålla, att en klubb sådan som Rotary ej bör tillåtas att bli för stor. Växer den alltför mycket, görs möjligheterna för kamraterna att verkligen lära känna varandra mindre och mindre. Begränsningens dygd är viktig på många sätt och vid många tillfällen.

Härmed torde jag på det enkla sätt, som är mitt, ha fullgjort det hedersamma uppdraget att teckna ner några minnen och reflexioner från Rotaryklubbens i Katrineholm tillblivelse och första verksamhetsår. Jag är mycket tacksam för att det förunnats mig att under många år vara medlem, samtidigt som jag med rörelse påminner mig själv och även klubbens nuvarande medlemmar om de Rotaryidén hängivna kamrater, som för alltid lagt ned sin verksamhet, och inte minst den glädje de spritt bland vännerna.

Carl Ellwyn

En besjälad rotarian, känd över stora delar av världen, var Kurt Belfrage. Bilden ovan från klubbens 10-årsjubileum 1946, då Belfrage deltog som guvernör för Sverigedistriktet. Vid hans sida presidenten Carl Cedergrens maka.

Från charterfest till världsbrand

Ur klubbprotokollen 1935—1939

— Rotaryrörelsen, som börjar vinna stor utbredning även i Sverige och som har till uppgift att sammanföra personer inom olika yrkesgrupper för att verka för tjänandets idé, har fått en avdelning i Katrineholm.

Måndagen den 1 oktober 1935 bildades nämligen en Rotaryklubb härstädes i närvaro av distriktsguvernören för Sverige museiintendent dr Gustaf Munthe.

Så stod det i Katrineholms-Kuriren den 2 oktober 1935 om klubbens bildande. Vidare meddelades, att till styrelse valdes direktör Oscar Grönkwist, president, lasarettsläkare Carl Ellwyn, vice president, kamrer Gösta Sjöqvist, sekreterare, bankdirektör Th. Nilsson, skattmästare, och distriktsveterinär Arthur Säfholm, klubbmästare. Ett 20-tal personer, representerande olika yrken, antecknades som medlemmar.

Klubbens första veckomeddelande är emellertid det som utsändes från det första lunchsammanträdet tisdagen den 8 oktober 1935. Klubbens medlemsantal anges till 23 och de närvarandes till 16 eller 70 procent. En medlem var permitterad till årets slut för utrikes resa. Vid det första lunchsammanträdet presiderade Grönkwist. En telegrafisk välgångshälsning upplästes från Stockholms Rotaryklubb. Julius Lindström talade om Stora Djulö och vad Katrineholms stad bör göra av denna gård. Han föreslog att i Stora Djulö bör förenas museum, representationsvåning för staden och pensionat. Efter lunchsammanträdet besåg rotarianerna byggnaden från källare till vind, och vid nästa sammanträde följde diskussion. Den allmänna meningen var, att det vore mycket lyckligt om i byggnaden kunde ordnas ett värdshus eller dylikt, varvidsamtidigt övre våningen

kunde användas till representationsvåning Däremot var icke alla ense om det lämpliga i att anordna hembygdsmuseum i källarvåningen. Pousard påminde om att konstföreningen skulle ha en utställning å Stora Djulö.

Klubben kastade sig sålunda från början in medias res: angelägenheterna i det samhälle, som klubben levde i. Vid det tredje sammanträdet talade Axel Stenberg om dispositionen av stadens mark, om generalplaner och regionplaner, varefter följde en livlig diskussion.

Ett besök 13 augusti 1937 vid tegelbruket i Sköldinge under Oscar Grönkwists ledning. Från vänster Lindberg, Cederman, Hjalmar Eriksson, Ellwyn, Grönkwist och Hamrin. I bakgrunden bl. a. Edvard Johansson.

KATRINEHOLMS STADSBIBLIOTEK

Men samtidigt med att samhällets angelägenheter berördes vid sammanträdena så var det den nya klubben angeläget att söka en fördjupning i Rotarys idéer. Redan i november 1935 hölls en generalgenomgång i klubben om Rotarys anda och speciellt dess fyra punkter. Den närmaste anledningen till denna genomgång var att presidenten Grönkwist kunde meddela att Katrineholms Rotaryklubb blivit inregistrerad i Rotary International den 8 november 1935. Vid detta verkliga Rotarysammanträde utsågs också för första gången kommittéer, vilka fick till ordförande: planeringskommittén Grönkwist, klubbkommittén Ellwyn, yrkeskommittén Hallström, samhällskommittén Julius Lindström, internationella kommittén Pousard.

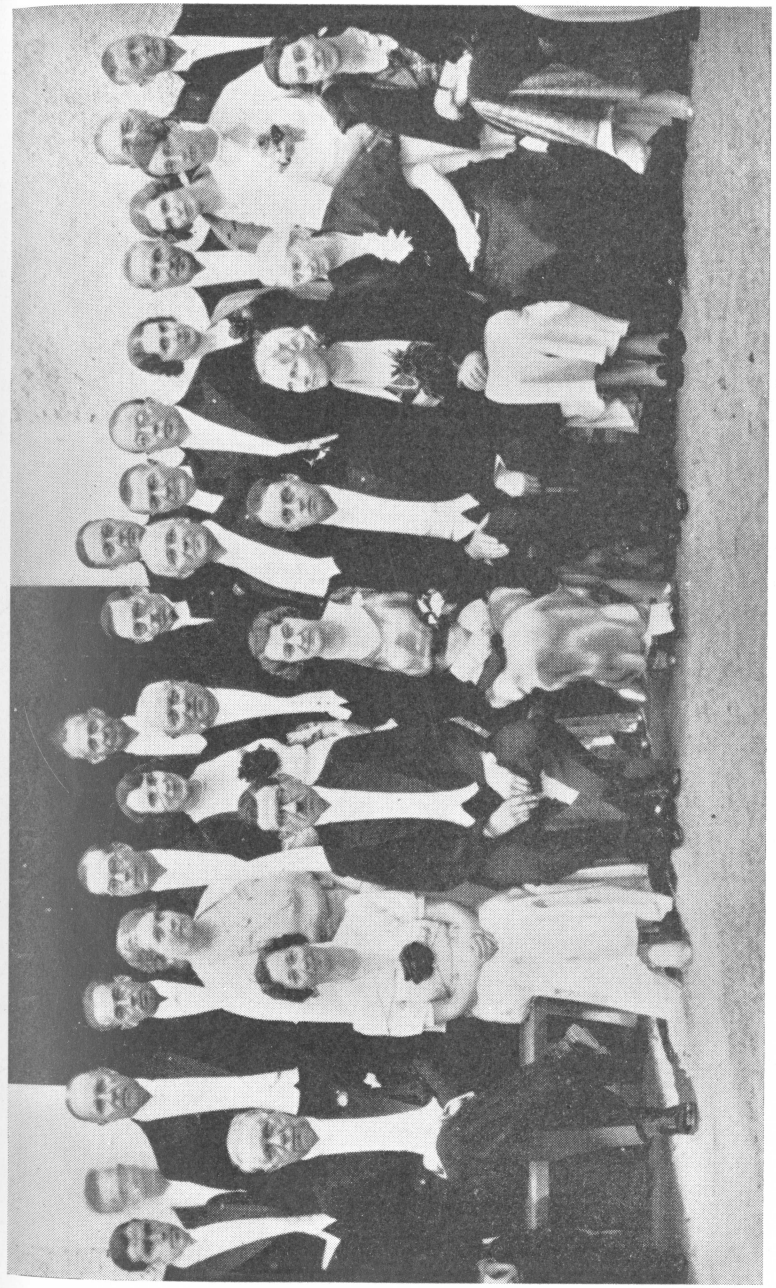
Det är Gösta Sjöqvist, som skrivit de första protokollen till 1937. Hans stora intresse för Rotary yppade sig främst i det arbete för klubbens organisation, som han så intensivt nedlade, skapande fasta former, som i stort sett torde vara gällande för klubbens sätt att leva än i dag. Protokollen är synnerligen snyggt utskrivna med fint tryckt stencil, inom parentes sagt: det bör vara klubben angeläget att snarast återgå till denna sobra form istället för den nuvarande blå spritstencilen, som väl torde blekna så mycket, att man om 30 år, när 50-årsskriften skall skrivas, icke kan läsa protokollen.

På tal om protokollen kan det nämnas att klubbens veckomeddelanden i bundet skick nu omfattar cirka 2,000 sidor.

Snart nog under det första halvåret började emellertid de olika medlemmarna hålla anföranden vid sammanträdena inom sina speciella yrkessfärer. Julius Lindström pratade om beskattning, Brycker gav kriminalpsykologiska betraktelser, Säfholm vägledde i den nya köttbesiktningslagen, Warne i vetenskaplig arbetsledning inom industrien och Cedergren beskrev världens barrskogstillgångar.

Det första kvällssammanträdet torde ha hållits den 28 december 1935 under Ellwyns presidium, då Grönkwist icke kunde närvara på grund av sjukdom. Vid detta julsammanträde diskuterade man värdenas rangordning enligt professor Runestam, som särskilt poängterat det lyckliga i att leva tjänande. Under tre timmar hölls en mycket intresseväckande diskussion med inlägg främst av Morbeck och Hallström.

Den första närvarostatistiken gällande oktober—december 1935 upptog en 100-procentare, tre 92-, en 84-, nio 75-, tre 67-, två 59- och två 50-procentare.

Vid charterfesten i Stora Malms kyrka 13/6 1936.

Sittande från vänster: 1 Oscar Grönkwist, 2 fru Ellen Rosander, Eskilstuna, 3 landshövding Bo Hammarskjöld, 4 fru Esther Grönkwist, 5 borgmästare E. Rosander, Eskilstuna Rotaryklubb, 6 fru Eva Karsberg, Gävle, 7 fru Bertha Morbeck, 8 fru Brita Kihlgren. Stående från vänster: 1 flygingenjören greve Claes Sparre, Västerås Rotaryklubb, 2 Sjöqvist, 3 kapten Georg Robsahm, Västerås Rotaryklubb, 4 doktor Sten Florin, Stockholm, 5 fru Ellen Ellwyn, 6 disponent Josef Lindh, Eskilstuna Rotaryklubb, 7 grevinnan Elsa Lewenhaupt, 9 Ellwyn, 10 Morbeck, 11 grosshandlare David Holmblad, Stockholms Rotaryklubb, 12 Julius Lindström, 13 direktör Carl Kihlgren, 14 rektor Sven Karsberg, Gävle Rotaryklubb, 15 fröken Elisabeth Indebetou, Stockholm, 16 Hamrin, 17 fru Maj-Britt Florin, Stockholm, 18 fru Elsa Brycker, 19 Nyman, 20 länsjägmästare Edvin Nyblom, Västerås Rotaryklubb.

Det är påfallande hur man vid denna tid i Rotary, där av allt att döma en stark sammanhållning var rådande, kunde i lugn och ro sysselsätta sig med de problem, som låg inom de egna arbetssfärerna. Fred rådde i världen, men vi skall snart se hur i varje fall en och annan skydds- och försvarsfråga kom upp inför risken av krig, som låg över hela denna generation. Redan den 18 februari 1936 talade Ellwyn om gasskydd. Det är naturligt att detta första avsnitt av klubbens historia vid sidan av Ellwyns historik om bildandet fått titeln Från charterfest till världsbrand.

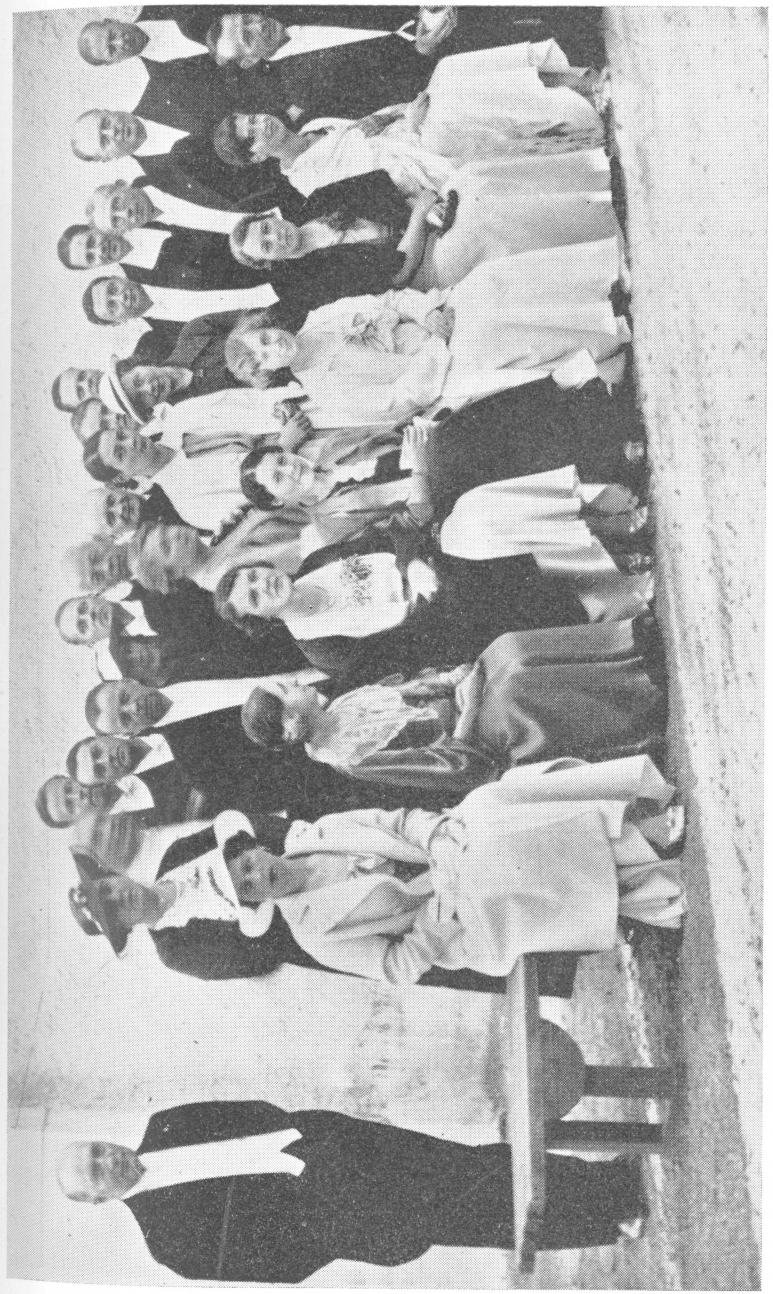
I januari 1936 fick klubben fem nya medlemmar, av vilka de flesta kom att spela en framträdande roll i fortsättningen, disponent Hjalmar Eriksson, ingenjör Axel Håkanson, disponent Vald. Larsson, direktör Paul Strand och direktör August Weckman. Medlemsantalet var enligt 1936 och 1937 års matrikel 28 och enligt 1938 års 33.

Med anledning av att klubben invalts i Rotary International kom skriftliga hälsningar från hela världen, bland annat från klubben i Tsingtao i Kina och Cienaga i Columbia, Cuzeo i Peru och Cuenca i Ecuador.

Den första främmande föredragshållaren i klubben synes ha varit greve Eric von Rosen, som berättade om sina forskningar och jakter i snöfjäll och urskogar. Föredraget var offentligt och entrén 3 kr. tillföll oavkortad insamlingen för Estlandssvenskarna. Redan tidigt hade klubben alltså en internationell verksamhet.

I början av 1936 uppgjorde Sjöqvist ett digert förslag till olika föredragsämnen i Rotary fördelat på de olika kommittéernas intresseområden. Kommittén för samhällsfrågor fick sig bland annat förelagt frågor om Katrineholms framtid, trafikproblemen i Katrineholm, hur göra Katrineholm vackrare, kan Katrineholm bygga läroverk, socialt arbete i staden, Katrineholm och framtida flygning. Men förteckningen upptog även något som klubben i en framtid kom att syssla med i en ganska stor utsträckning nämligen ungdomsfrågan. De första frågor som uppställdes i detta ämne var: vad kan en man göra för en pojke, och hur kan vi stödja ungdomsrörelserna?

Under de första åren var det icke alldeles ovanligt att kamraterna inbjöds till något av kamraternas hem till lunch. Den 3 mars 1936 bjöd sålunda Warne på en charmant lunch i sitt hem. Sjöqvist noterar med särskild tacksamhet att samtliga som icke kunnat komma anmält förhinder. I samband med lunchen talade Warne om SKF Katrineholmsverken, dess tillverkning och problem och efteråt visade han sina verk-

Vid charterfesten i Stora Malms kyrka 13/6 1936.

Sittande från vänster: 2 fru Elsa Hallström, 3 fru Wilma Jardh, 4 fru Karin Strand, 5 fru Märtha Nilsson, 6 fru Viola Jönsson, 7 fröken Carin Eriksson, Sköldinge, 8 Hjalmar Eriksson. Stående från vänster: 1 disponent Herman Magnusson, 2 fru Lydia Cederman, 3 agronom Gunnar Andersson, Eskilstuna Rotaryklubb, 4 direktör Helge Magnusson, Eskilstuna Rotaryklubb, 5 Cederman, 6 fru Karin Magnusson, Eskilstuna, 7 Jardh, 8 fru Reventberg och 9 borgmästare C. J. Reventberg, Norrköping, 10 Warne, 12 Lindberg, 13 fru Si Warne, 14 Th. Nilsson, 15 Strand, 16 Edvard Johansson, 17 Hallström, 18 direktör Hugo Broms, Eskilstuna Rotaryklubb och 19 stadsarkitekt A. Essén, Västerviks Rotaryklubb.

städer för kamraterna, något som blev utomordentligt uppskattat. Dylika visningar utav arbetsplatserna följde sedan ganska tätt. Redan veckan efter det Warne presenterat sitt verk visade Vald. Larsson ett par moderna stora bussar från Karosseriverkstäderna, av vilka en skulle gå till Pretoria i Sydafrika.

Skildringar om resor i främmande land har alltid varit högt skattade i klubben. Den första gavs av Westberg som i mars 1936 talade intressant från ett besök i USA.

En samhällsfråga som under de första åren sysselsatte klubben mycket var Katrineholms läroverksfråga, vilken inleddes utav Johannes Stenberg, som senare under så många år kom att berika klubbmedlemmarna med fängslande saker ur sitt minnes skattkammare.

Här kan jag givetvis icke följa alla de intressanta ämnen som klubben tog upp redan från början eller ange alla föredragshållare. Det skulle bli för utrymmeskrävande. Jag hoppas dock att det skall bli möjligt för klubben, att utge en förteckning i sinom tid över alla de bortåt tusen föredrag eller diskussionsämnen som getts under de gångna åren och över föredragshållarna. Här kan blott nämnas några av huvuddragen i klubbens verksamhet under dessa år, innan Warne går över till att tala i en särskild artikel om vad som hände under världsbrandens år.

Jag noterar att Ellwyn första gången tog upp ungdomsfrågan i klubben, då han i april 1936 föreslog att klubben skulle stödja scouterna inför firandet av deras Sankt Georgsfest det året.

Den 13 juni 1936 var klubbens stora dag, då dess charterfest hölls med högtidssammankomst i Stora Malms kyrka, middag på stadshotellet och utflykt till Julita skans. Landshövding Bo Hammarskjöld och guvernören i Sverige fil. dr. G. Munthe var i spetsen för en stor skara rotarianer från andra klubbar bland dem som bevittnade charterns överlämnande till klubben. Av de främmande rotarianerna var många från fadderklubben i Eskilstuna. Bland dem presidenten borgmästare Edgar Rosander, som särskilt intresserat sig för Katrineholmsklubbens instiftande. Klubbmedlemmarna och gästerna med damer avreste efter samling vid stadshotellet gemensamt till Stora Malms kyrka, där klubbpresidenten Oscar Grönkwist hälsade de övriga närvarande och talade om Rotarys idéer.

Guvernören dr Munthe överlämnade efter ett kort tal klubbens charterbrev och framförde de varmaste välgångsönskningar från Rotary International.

Efter dr Munthes tal uppträdde en rad representanter för svenska rotaryklubbar och frambar lyckönskningar och gåvor. Från Eskilstuna Rotaryklubb gavs sålunda en ordförandeklubba, från Stockholmsklubben gästbok, från andra klubbar bordsflaggor osv. Musiksällskapets stråkorkester spelade Hyllningsmarsch av Grieg och Ouvertyren till Egmont av Beethoven. Emanuel Morbeck, som under årens lopp kom att hålla många andliga appeller i klubben, talade därefter över bibelordet: Den som vill bliva störst bland eder, han skall vara allas tjänare — ett ord som passar för Rotary och dess medlemmar.

I festmiddagen på stadshotellet deltog ett 90-tal personer. Munthe, Ellwyn, Grönkwist, Rosander, Pousard talade. Ett stort antal inkomna telegram upplästes bland annat från Rotaryrörelsens beskyddare i Sverige kronprinsen, nuvarande konungen. Landshövding Hammarskjöld avslutade med att framhålla att Rotarys mål är att få fram personligheter, och det är personligheter tiden och landet bäst behöver, sade han.

Efter middagen redogjorde dr Sten Florin om sina epokgörande upptäckter av den s. k. Vråkulturen vid fyndplatser utanför staden. Grönkwist meddelade att Rotaryklubben beslutat överlämna 1,000 kr. åt fornforskningen i Katrineholmsorten, närmast för att fullfölja utgrävningarna vid Stettin. (Bilden från charterfesten sid. 17, 19 och 23.)

På festen följde arbetstyngda tisdagar, tisdagarna har alltid varit Rotarys dag i Katrineholm — Sjöqvist talade om försäljning till svenska lantbrukare, Hagström om tandrötan osv. Vid sammanträdet den 14 juli gav Grönkwist meddelande om, att den tusenlapp, som klubben lovat till fornforskningen i orten, av honom personligen ställdes till klubbens förfogande, något som beledsagades av ett fyrfaldigt hurra.

Det första årets sommarmånader förflöt med round table, flera veckomeddelanden säger lakoniskt: intet av vikt förekom.

I augusti var man emellertid i farten igen, då Forssjö bruks anläggningar besågs under Hallströms ledning. Vid samma tillfälle hurrade man också fyra gånger för Lindbergs nyfödde son.

En sensation var det också för klubbmedlemmarna att få ge sig ned i Kantorps gruvor under Hjalmar Erikssons ledning. I inbjudan stod det att man skulle medföra galoscher och gamla kläder.

Det första intercitymötet var i Eskilstuna i september, då kräftsupé avåts å sommarrestaurangen Strömsholmen i Eskilstuna och presidenterna Magnusson och Ellwyn talade för varandras klubbar.

Intercitymötet i Eskilstuna följdes av ett i Norrköping den 28 oktober 1936, då doktor Eirik Hornborg från Helsingfors talade om mellanfolklig fiendskap i historisk belysning.

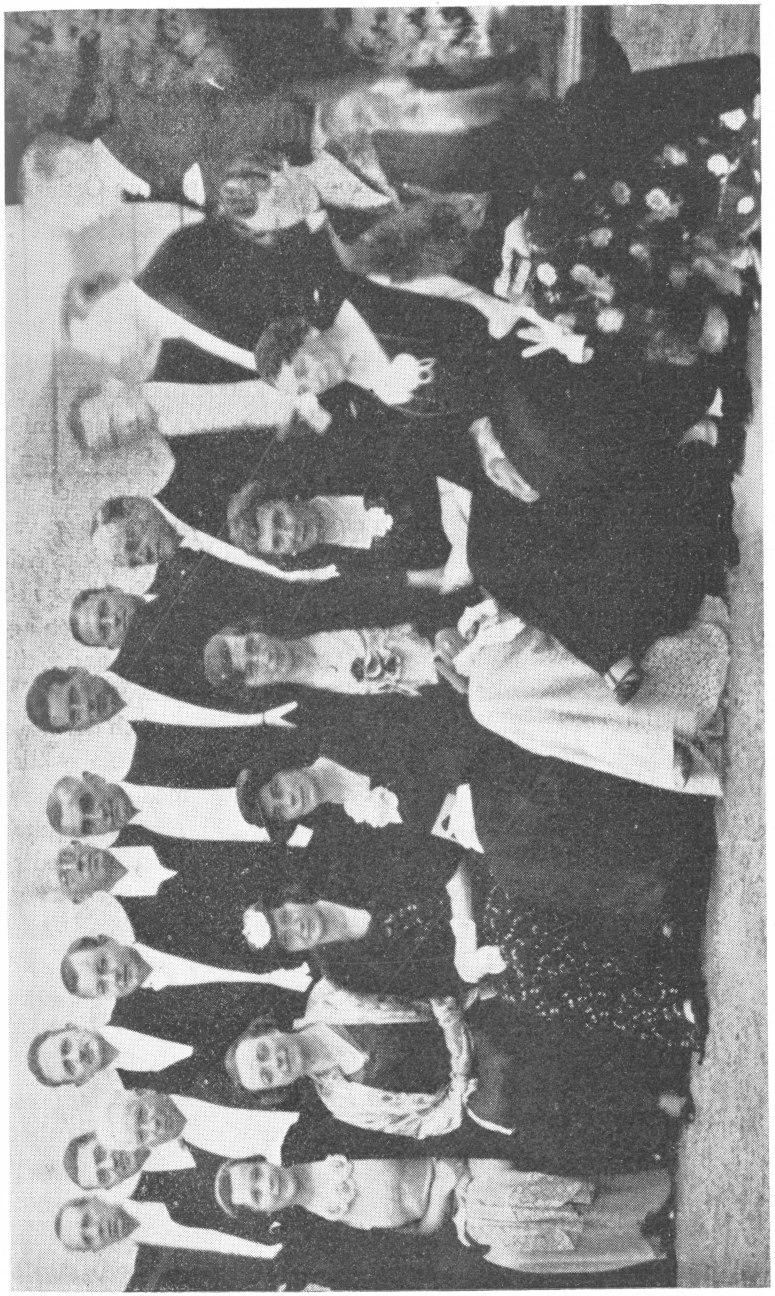
Av föredragen under hösten märktes anföranden om den nya rättegångsreformen av Brycker och Julius Lindström, om Ni-reformen av Håkanson, om reumatismen av Pousard, om USA:s sparbanker av Westberg och om Skåne av Johannes Stenberg.

I januari 1937 återfinns i protokollet ett uttalande, som tyder på spänning i världen. I klubben citeras ett uttalande av Landskronaklubbens vicepresident Wihlborg. Denne konstaterar, att trots det att kanske i våra dagar orden kärlek till nästan mer än någonsin förs på läpparna, avståndet mellan människornas hjärtan tycks bli allt större. Europas alla stormakter, de må hylla tron på kommunismens evangelium, på fascismens eller nazismens ensamt saliggörande kraft eller på demokratien som den enda riktiga regulatorn för det praktiska livet, alla rustar de sig till tänderna. Vi som arbetar inom Rotary kan förvisso bli missmodiga. Beror det kanske på att vi icke har den sanna Rotaryandan? Varje rotarian bör ha klart för sig att skall världen bli bättre, måste varje rotarian arbeta på att förbättra sig själv, sitt eget hjärta.

Onda aningar om möjligen föreliggande ofärd ger kapten James Holz i ett föredrag i klubben 1937 om det civila luftskyddet. I övrigt kan från första halvåret 1937 noteras en skogsexkursion i snö och väta men med stockvedsbrasa, mat och kaffe vid Forssjö. Denna utflykt i skogen har sedan blivit något av en tradition inom klubben frampå vårvintern.

I april 1937 hade klubben besök av distriktsguvernören för Sverige C. H. Trolle, vilken uttalade sin belåtenhet med klubbens arbete och talade allmänt om Rotaryidén. Den 13 april glödde tydligen en intensiv vårsol, ty enligt protokollet var Ellwyn tvungen anmoda medlemmarna att tygla den tydligen av vårsolen influerade glädjen, som rått under lunchen, för att tala om att guvernören till honom framfört ett tack för mottagandet i Katrineholm.

Den 15 juni var det kvällssammanträde med besök från Eskilstuna- och Norrköpingsklubbarna och föredrag av Warne om psykotekniska prov vid yrkesskolan. Den 27 juli 1937 hade klubben en utflykt till Tisnaren, främst till Ellwyns vackra Bonäs och till Tisenö och Hävla bruk. Denna utflykt lever ännu i mångas minne som en strålande upplevelse. I protokollet står att efter måltiden, som framdukades ur medhavda matsäckskorgar, hölls rotarysammanträde på verandan vid skenet av stearinljus

Från charterfesten i Stora Malms kyrka 13/6 1936.
Sittande från vänster: 1 fru Margit Hagström, 2 fru Elin Håkanson, 3 fru Ulla Nilsson, Eskilstuna, 4 fru Anna Kihlgren, Eskilstuna, 5 fru Thyra Lindström, 6 fru Märta Wengström, 7 fru Lisa Nyman och 8 fru Ester Cedergren. Stående från vänster: 1 Brycker, 2 disponent Gustaf Kihlgren, Eskilstuna Rotaryklubb, 3 apotekare Olof Alkman, Norrköpings Rotaryklubb, 4 Johannes Stenberg, 5 Westberg, 6 Håkanson, 7 Wengström, 8 guvernören doktor Gustaf Munthe, 10 direktör Herman Nilsson, Eskilstuna Rotaryklubb, 11 Hagström, 12 Weckman och 13 Cedergren.

och en fotogenlampa under Hallströms presidium. Sedan en medlem talat för kvinnan, tråddes dansen till midnatt. Det är väl från denna utflykt som Rotary har en mycket rolig film.

Bland övriga mera remarkabla föredrag under hösten 1937 märks ett av Ellwyn över ämnet: Varav dör människorna, ett av kommendören i frälsningsarmén Larsson och ett av missionär G. A. Arell om Östturkestan.

Under denna höst behandlades ett omorganisationsförslag av Rotary International, vars huvudtema var decentralisering, så att t. ex. Europa finge sin egen något så när självständiga styrelse. Detta gav Axel Stenberg anledning till att lancera en ny tolkning av ordet service. Genom att använda ordet kamratskap istället för tjänande kunde man få fram en ny fri tolkning av Rotarys fyra bud. Stenberg hoppades att hans anförande skulle uppfattas som en brandfackla, som skulle komma att resultera i ett givande meningsutbyte. Det var också vad det gjorde. Både vid detta och följande sammanträden diskuterades saken. I själva verket var man här mitt uppe i en ideologisk konflikt, varvid Stenberg icke fick något medhåll men ändock ihärdigt vidhöll sina synpunkter. Stenberg fick till svar att det ej är Rotarys avsikt att endast vara en kamratförening, rörelsen har ett högre syfte, en strävan att vara varandra och andra till nytta och försöka nå förståelse mellan människor och länder.

Stora Djulö hade just nu blivit färdigt efter sin nydaning och där hölls då och då klubbens sammanträden. Ett sådant var anordnat som kvällssammanträde den 1 februari 1938. Efter sammanträdet med föredrag av Hellberg om tidningspressen blev det vickning i köket under munter stämning och allsång i källaren, framgångsrikt ledd av Säfholm. Cedergren sjöng bland annat Elvira Madigan, stående på en stol, och det var dråpligt att se hans halsbrytande fall från stolen mot golvet, då han illustrerade dödsskottet i visan.

Det året firades också Rotarys 33:e årsdag med hälsningar från Rotary Internationals president Maurice Duperrey och president emeritus Paul Harris samt tal av Hallström om vad Rotary är och vill. Hallström upplåste också Hellbergs artikel i Katrineholms-Kuriren om Rotaryrörelsen. I mars 1938 hade klubben besök av sydafrikanska unionens sändebud Mr Terrence H. Eustace. Rotarian J. Söderquist, Göteborg, gav en livfullt intressant skildring utav livet i Sydafrika.

Samma månad behandlades i klubben en fråga om ungdomsutbyte med Finland. De rotarianer som har möjlighet att under en månads tid till

sommaren mottaga en finsk pojke eller flicka ombeds vänligen sätta sig i förbindelse med någon av internationella kommitténs ledamöter. Vid denna tid företogs också en frivillig insamling bland medlemmarna till flickscoutkåren. Den 24 maj 1938 förelåg tacksamhetsskrivelser från utrikesdepartementet för klubbens medverkan vid ungdomsutbytet med Finland samt från Katrineholms flickscoutkår för en emottagen kårfana.

Samma datum höll Hjelmberg föredrag om olika stridsgaser, deras egenskaper, användning och verkningar. Ett helt batteri medförda prover på dylika gaser höll oss i vederbörlig spänning, men flasklocken var väl tillskruvade, så det uppstod aldrig panik! skriver Westberg, som då var sekreterare.

Johannes Stenberg började vid denna tid delge klubben resultatet av sina intresseväckande forskningar i ortens historia. Sålunda talade han i juni 1938 om ruinen i Trolleträsk, en holme i Djulösjön. Det var meningen att man skulle fara ut till ruinen och se på den och duka upp ur matsäckar, men den blåsiga och kyliga väderleken omintetgjorde detta. Det sista arbetssammanträdet för arbetsåret 1937—1938 hölls den 28 juni 1938 å det idylliska Forssjö, dit Hallström inbjudit klubben. Vid sammanträdet upplästes en skrivelse från guvernören att på något sätt omhänderta de i våra bygder utplacerade tyska skolbarnen. Anmodan överlämnades till internationella kommittén. Hallström, som nu avgick som president, bjöd jämte sin maka på en charmant supé. Han demonstrerade också den nya fabriken för arsenikimpregnering av virke.

På hösten 1938, då Morbeck övertagit ordförandeklubban, talade bland andra Säfholm om sitt besök i Amerika, där han överlämnat vår klubbflagga till rotaryklubben i Wilmington. Johansson demonstrerade Valla spisbrödsfabrik vid ett kvällssammanträde, då man även åt kräftor på Valla pensionat. Hjelmberg talade i september om de stundande luftskyddsövningarna.

Eskilstuna rotaryklubb inbjöd till intercity meeting i Eskilstuna den 6 oktober 1938 tillsammans med Västeråsklubben, varvid distriktsguvernören Ed. W. Peyron talade om behovet av moralisk upprustning, en pånyttfödelse av varje enskild människa, därvid hon måste göra sig kvitt upplagringen av allt gammalt bråte för att bereda plats för något bärande gott, som kan föra mänskligheten framåt. Som motto för rotaryklubbarnas inre verksamhet angav guvernören: samhörighet, svenskhet, vidsynthet.

Doktor Wilhelm Holmqvist, amanuens vid Riksantikvarieämbetet, gav i klubben redogörelse för sina synnerligen intressanta undersökningar av husgrunden vid Trolle träsk. Byggnaden har varit en förnämlig herremansbostad på 1300-talet och påminner om det av Magnus Ladulås på 1200-talet uppförda Alsnö Hus på Adelsö i Mälaren, Tälje Hus vid Södertälje och Hårstorp i Motala ström.

Vald. Larsson visade Karosseriverkstäderna och Strand sin konfektionsfabrik, Lindberg sin sulfatfabrik vid Värmbol.

Den 25 oktober 1938 föredrogs guvernörens maning, riktad till alla rotarianer i alla länder i enlighet med Rotary Internationals initiativ, att undvika kritik av ett annat lands lagar och sedvänjor och att ej på något sätt blanda sig i dessa. Guvernören bad samtidigt de medlemmar som är villiga att mottaga ungdom från andra länder under sommaren 1939 i god tid anmäla detta.

I protokollet för den 7 november 1938 anmärker sekreteraren att det alltjämt tycks vara svårt att mangrant samla medlemmarna till kvällssammanträden. Även då programmet är av gedignaste slag. Det var faktiskt nedslående att icke mindre än 16 medlemmar skolkade utan att på minsta vis anmäla förhinder. Och detta under den s. k. attendance week, då presidenten särskilt uppmanat medlemmarna att i största utsträckning besöka klubben! risar Westberg.

Åren 1937 och 1938 slöts med s. k. familjefester, varvid även medlemmarnas ungdomar var med och naturligtvis även damerna. Dessa familjefester var mycket trevliga och givande.

På hösten 1938 hölls i Stockholm Rotarys fjärde regionalkonferens under stor tillslutning bland annat från Katrineholm. Från sekretariatet i Chicago meddelas att vissa rotaryklubbar i Kina måste inställa sina sammanträden på grund av bombanfall. Rotaryklubben i Peiping har kunnat sammanträda regelbundet under hela kriget. Denna klubb har donerat 1,000 dollars till hjälpverksamheten bland den hemlösa civilbefolkningen. Tokio Rotaryklubb har donerat en summa till hjälpverksamheten bland krigets offer i Kina som erkänsla för den hjälp, som rotaryklubben i Tientsin i Kina lämnade vid den stora japanska jordbävningen för några år sedan.

Snart skulle världen skakas av ännu större olyckor än i Kina. 1939 gick in, det år som såg världsbranden tändas. I Rotaryklubben i vår stad speglades också detta. Warne berättar därom i det följande.

Folke Hellberg

Rotaryminnen från andra världskriget

Av past president Oscar Warne

Då jag vid halvårsskiftet 1939 övertog klubban från avgående presidenten Morbeck, hade krigsmolnen börjat hopa sig. Vid kvällssammanträde med damer på Stora Djulö den 22 augusti nämner veckomeddelandet att »stämningen från början var den bästa». Vi som var närvarande kommer dock säkert ihåg, att det allvarliga utrikespolitiska läget satt sin prägel på stämningen. För de flesta stod det klart, att ett nytt världskrig var oundvikligt.

Presidenten erinrade bland annat i sitt hälsningsanförande om ett av Rotarys mål — internationellt samförstånd, god vilja och fred. »Denna samförståndssträvan möter i dag stora svårigheter på grund av den världspolitiska spänningen men just denna oro i världen berör i hög grad Rotarys verksamhet. Rotary är sedan någon tid förbjuden i Stor-Tyskland, Italien samt en del stater, som står axelmakterna nära. Vi rotarianer hoppas emellertid, att även om en öppen konflikt nu ej kan undvikas, människorna så småningom skall bli förnuftigare och komma till insikt om att livet skulle bli drägligare såväl bland enskilda individer som enskilda folkgrupper, om man försökte se det goda hos sina medmänniskor i stället för att endast söka efter deras fel».

Tysklands angrepp på Polen skedde som bekant i gryningen den 1 september. Allmän mobilisering proklamerades i England och Frankrike, följd av krigsförklaring den 3 september.

Förstärkt försvarsberedskap anbefalles i vårt land genom kungörelse om militärtjänstgöring.

Den förstärkta beredskapen trädde i kraft söndagen den 3 september men vissa krigsförband inkallades redan på lördagen genom personliga

order. Sålunda skulle luftbevakningscentralen i Katrineholm omedelbart bemannas. Denna order berörde bland annat Cedergren och mig, då vi som landstormsofficerare var krigsplacerade i »LC Kt».

Ur dagstidningarnas rubriker och notiser under dessa dagar kan följande nämnas: »Vårt land är väl berett», sade statsminister Hansson den 27 augusti. »Roosevelt vädjar till Hitler», »Sista försöket»: drottningen Wilhelmina av Holland och kung Leopold av Belgien har erbjudit brittiska, franska, tyska, polska och italienska regeringarna sina bona officia för att få till stånd en lösning av krisen.

I samband med krigsutbrottet: »Tyskland angriper Polen — blixtangrepp i gryningen den 1 september». »Bomber mot Warszawas kvinnor och barn», »Kampparoll utan motstycke av gråklädd blek Hitler», »Brittiska imperiet i krig — Förenta staterna neutralt», »Ryska trupper över Polens gräns den 17 september», och slutligen »Ryska bomber mot Finland den 30 november». Enligt Moskvaradion kl. 18 den 1 december har »Folkregering bildats i Finland».

Vi som i vår dagliga gärning berördes av de omvälvningar som kriget medförde har väl ännu dessa händelser i livligt minne. Katrineholms Rotaryklubb bestod vid denna tidpunkt av 37 medlemmar, av dessa finns nu endast 14 kvar. Ett 40-tal av nuvarande Rotarymedlemmar har således ej deltagit i de diskussioner och beslut som fattades i klubben under krigets första månader.

Vid klubbens första sammanträde efter krigsutbrottet (den 5 september) framhöll presidenten, att det skulle bli svårt att varje vecka få föredragshållare under rådande förhållanden. En del medlemmar var inkallade till militärtjänst och flera torde vara upptagna i sitt dagliga arbete mer än vanligt. Vid nästa sammanträde den 12 september hade emellertid en aktuell fråga tagits upp genom Hallström. Han inledde en diskussion om prisstegringen genom att läsa upp ärkebiskopens uttalande vid urtima riksdagens öppnande om nödvändigheten av lojalitet och hänsynsfullhet i dagens läge. Hallström fördömde särskilt hamstring i synnerhet när den sker avsiktligt. Hans anförande följdes av en livlig diskussion.

I det följande skall jag med stöd av veckomeddelanden söka ge en bild av viktiga frågor och beslut, som behandlades av Katrineholms Rotaryklubb under krigsåren. Klubbens sammanträden hölls under de närmast följande åren på Hotell Gillet och under sommaren på Stora Djulö. Kvällssammanträdena hölls dock på stadshotellet under vintermånaderna.

I. HJÄLPVERKSAMHET TILL KRIGSHÄRJADE LÄNDER.

1) Finlandshjälpen.

Denna fråga diskuterades första gången vid lunchsammanträde den 31 oktober i samband med guvernörens brev angående kollektiv hjälp från Rotary till Finland. Bland de synpunkter som framfördes vid diskussionen kan följande noteras:

En talare ansåg att Rotary ej borde befatta sig med frågan förrän vissa spörsmål angående myndigheternas inställning blivit klarlagda. En annan talare framhöll, att vi för närvarande har egna problem att lösa och uttalade betänkligheter även ur politiska synpunkter. De flesta talarna var dock av den åsikten att Rotary nu borde söka bringa Finland hjälp i någon form.

På förslag av presidenten företogs en insamling, som inbragte 225 kr. Beloppet skulle sändas till vår guvernör för vidare befordran till finske rotaryguvernören.

För att få en bakgrund till frågan är det kanske på sin plats att ge en kort återblick på de utrikespolitiska händelserna hösten 1939.

I oktober blev det bekant att Sovjet-Unionen begärt förhandlingar med Finland med krav dels att gränsen vid Karelska näset skulle dragas längre norrut, dels att Hangö skulle besättas av ryska stridskrafter.

Konung Gustaf inbjöd Norges, Danmarks och Finlands statsöverhuvuden till ett möte i Stockholm den 18—19 oktober. Tanken på svensk intervention i Finland och frågan om att sända svenska trupper till Åland diskuterades vid detta möte. Meningarna var delade bland de politiska partierna. Vinterkrigets utbrott den 30 november utlöste en nationell samling i Sverige.

Vid sammanträde den 23 januari 1940 framlade Joh. Stenberg vissa spörsmål angående USA:s inställning till de frågor, som uppstått i samband med kriget. Det beslöts att frågan skulle diskuteras vid kvällssammanträde på Stora Djulö den 30 januari.

Den 28 januari 1940 gästspelade Rönnegrenska teatersällskapet från Svenska teatern i Helsingfors. Efter föreställningen hade fest ordnats på Stora Djulö på initiativ av Julius Lindström. Ehuru Rotary ej officiellt var värd, deltog många rotarianer i festen. Det var en minnesrik kväll tillsammans med våra finska vänner i en allvarstyngd tid.

Vid kvällssammanträdet på Stora Djulö den 30 januari rekapitulerade presidenten Joh. Stenbergs inlägg vid föregående sammanträde och hänvisade till guvernörens månadsbrev angående tidigare åtgärder i saken.

Hallström, som just återkommit från ett besök i Stockholm och sammanträffat med initierade personer, framhöll att något initiativ i form av förebråelser från Rotary nu ej vore lämpligt. Man enades om att på något sätt framlägga saken för rotarianer i USA och att man även borde göra amerikanska rotaryklubbar uppmärksammade på den asiatiska faran, som hotar Finland, Norden och hela Europa. En kommitté tillsattes bestående av presidenten, Hallström och Alwerud, vilka skulle framföra klubbens synpunkter till guvernören.

Den 6 februari 1940 lämnade Hallström rapport om sitt och Alweruds besök hos guvernören i Finlandsfrågan. Guvernören hade meddelat, att mycket mera gjordes inom Rotary i USA än vad som kommit till offentligheten. Guvernören hade tillsammans med Norges och Danmarks guvernörer sänt ett telegram till Rotary International.

Den 5 mars uppläste Sjöqvist ett förslag till insamling för Finland. Lindström talade för ekonomisk hjälp till personlig utrustning av frivilliga samt respengar. Han förordade även bidrag till rusthållet, vilket hade en stor ekonomisk och psykologisk betydelse för de frivilligas familjer.

Klubben beslöt att lämna ett bidrag på 1.000 kr. motsvarande kostnaden för ett rusthåll. Vidare beslöts att styrelsen skulle avfatta en skrivelse till guvernören med vädjan till denne att uppmana andra klubbar att följa exemplet. Som ett bevis på svensk offervilja, när det gäller hjälpen för Finland, kan en notis i dagspressen nämnas: Sport i ofredstid. Den 11 februari vann Sverige en underlig fotbollsmatch mot Finland. Trots sträng kyla hade Stadion 10.000 åskådare. I entré erlades 43.000 kr. och genom radion insamlades i samband med matchen 445.000 kr.

Som bekant inställdes de militära operationerna den 13 mars 1940.

2) *Fadderrörelsen och övrig hjälpverksamhet.*

När Tyskland den 22 juni 1941 överföll Ryssland, och Finland sögs in i detta krig, uppstod nya politiska problem, i första hand i samband med transitering av trupper genom Finland och Sverige till det ockuperade Norge.

Frivilligrörelsen fick mindre proportioner än under vinterkriget och förlorade till slut allt stöd från svenska organisationer. Det humanitära hjälparbetet fortfor emellertid och under krigen kom ungefär 90.000 finska barn för kortare eller längre tid över till svenska familjer. Rotaryklubbarna och deras medlemmar deltog livligt i denna hjälpverksamhet. Genom sina insamlingar under parollen »Finlands sak är vår» insamlades

under årens lopp 400 miljoner kronor och över 12.000 svenskar hade anmält sig, varav de flesta hann ut till fronten före krigets slut.

Under ockupationen av Norge sökte vårt land lämna hjälp på olika sätt. Rotary samarbetade ifråga om fadderskap med Föreningen Rädda Barnen.

Den 18 november 1941 talade fru Ellen Ellwyn för Röda korset och vädjade om hjälp till Frankrikes och Belgiens frysande barn. I samband med tyska förtrycket under senare krigsåren diskuterades på klubbens sammanträde på vad sätt Rotary skulle kunna lämna någon hjälp till våra förtryckta bröder i Danmark. Det var emellertid närmast klubbarna i sydvästra Sverige som fick bringa hjälp genom att ta hand om flyktingar.

Bland andra hjälpåtgärder kan nämnas insamling av böcker till krigsfångar i tyska fångläger.

II. KATRINEHOLMS LUFTSKYDDSFRÅGA.

Vid kvällssammanträde på Stadshotellet den 12 december 1939 höll löjtnanten vid flygvapnet Frank Cervell föredrag om luftskyddsfrågan med särskild hänsyn till Katrineholm. Representanter för Lottarörelsen hade inbjudits. För klubbmedlemmarnas del följde sedan diskussion på Stora Djulö. Från flera håll betonades att allvarliga försök borde göras att anskaffa ett luftvärn för Katrineholm. Olika förslag framlades ifråga om insamling av medel. Något beslut fattades ej i ärendet utan frågan hänsköts till kommande sammanträde.

Den 19 december meddelade presidenten att styrelsen och samhällskommittén diskuterat möjligheten att föra fram Katrineholms luftvärnsfråga. Man hade enats om att tillkalla en luftvärnsexpert. Vid kvällssammanträde den 2 januari 1940 redogjorde kapten S. N. J. Juel för luftvärnsfrågan. Han hade under dagen rekognoscerat angående antalet pjäser och deras placering. Han hade även dragit upp riktlinjerna för ett luftvärnsområde för Katrineholm och redogjorde för tänkbara pjäser för ortens skydd. Till sammanträdet hade inbjudits representanter för stadens myndigheter, industrier, ordningsmakten och pressen.

Efter föredraget följde en livlig diskussion. Håkanson, ordförande i samhällskommittén, framhöll som sin åsikt, att stadens innevånare frivilligt borde erlägga en viss procent på kommunalskatten. En kraftig insats av industrien förutsattes. En interimskommitté tillsattes med

Håkanson som ordförande. Hans uppgift var att snarast utlysa ett möte för behandling av frågan om en luftvärnsförening.

I egenskap av luftskyddschef hade Hjelmberg redan våren 1939 studerat luftskydd i Tyskland, Holland, Belgien och Frankrike och han delgav klubben sina intryck.

Den 2 april berättade Hjelmberg om sina luftskyddsstudier i Finland. Dessa studier hade säkerligen betydelse för utformningen av Katrineholms luftvärn. Katrineholms luftvärnsförenings verksamhet har senare ej omnämnts i veckomeddelandena, men som bekant lyckades man insamla cirka 160.000 kr. och pjäserna levererades efter någon tid.

III. FOLK OCH FÖRSVAR.

10 december 1940. Anger höll ett anförande över ämnet »Ur en krigsdagbok». Man fick av Angers erfarenheter starka intryck av svenska arméns förmåga till snabb mobilisering och aktionsförmåga liksom av truppens och varje enskilds vilja att göra sitt yttersta för fosterlandets försvar.

28 januari 1941. Vid kvällssammanträde höll majoren i Arméstaben Anders Nordström föredrag om »Några synpunkter på vårt försvar och dess resurser». Sekretessen förbjöd dock publicering och svar på frågor om det militärpolitiska läget.

29 april 1941. Brycker talade om hemvärnet. Som aktiv hemvärnsman framhöll han: »att vara hemvärnsman är nyttigt ej blott för samhället utan även för individen. Det är både kroppsligt och psykiskt välgörande.»

I övrigt kan följande föredrag nämnas:

13 maj 1941. Kapten Norén, flygstaben, om »Flygvapnets insatser på västfronten föregående år».

3 juni 1941. Joh. Stenberg om »Skolungdomens värntjänst».

23 september 1941. Major Odqvist om »Luft- och bevakningsskyddet under kriget».

1 december 1942. Anger om »Svenskt försvar och svensk försvarsanda under 1900-talet».

2 maj 1943. Källberg om »Minnen från en lång beredskapstjänst».

I slutet av maj 1940 och ett par år senare var vårt läge allvarligt, och man räknade med ett tyskt angrepp.

IV. NÄRINGSLIVET OCH FOLKFÖRSÖRJNINGEN.

Den 19 september 1939 inledde Axel Stenberg en diskussion om knappheten på byggnadsmaterial, särskilt cement, tegel och elektriska kablar.

Cedergren framhöll att knappheten bottnade i transportsvårigheter, därför att minst hälften av nödvändiga transporter ej blir tillgodosedda. Användandet av ved i större utsträckning på grund av knapphet på kol som bränsle och brist på bensin som drivmedel, ställer ökade krav på transportmedel.

20 februari 1940 lämnade Cedergren orientering i bränslefrågan. Han framhöll att konsumtionen av brännved varit i oavbrutet sjunkande till följd av den dyra vedeldningen i kakelugnar, varför man övergått till andra bränslen såsom kol, koks och olja. Vid krigsutbrottet hade vårt land ett vedlager som sannolikt endast var hälften så stort som hösten förut. En situation som skärptes av vargavintern. En ökad skogsavverkning var beroende av erforderlig arbetskraft. Att tvångsvis ta ut arbetskraft går ej — lagen om tjänsteplikt kommer ej att tillämpas förrän vid krig.

Jardh gav en översikt på kol- och koksmarknaden och meddelade att för närvarande är alla lager uttömda i Katrineholm. För februari stipulerades för Katrineholm 11 procent av årsförbrukningen i mån av tillgång. Hans firma hade hittills endast fått 2,3 %. Vid årsskiftet anbefallde myndigheterna sparsamhet, enligt vilken rumstemperaturen ej fick överstiga 18 grader och varmvatten tillhandahållas endast två gånger i veckan.

Den 8 oktober 1940 talade Cedergren om »Ersättningsbränslen för bildrift». De väldiga problemkomplex som sammanhänger med bristen på flytande drivmedel för motorfordon framhölls. I landet finns 200.000 personbilar, 61.000 lastbilar och 5.000 bussar, och av dessa är endast cirka 7.000 monterade för gengas, men meningen är att komma upp i 25.000 vid årsskiftet. Dessa kommer då att konsumera 32 miljoner hektoliter träkol eller 2 miljoner kbm ved, vilket torde stöta på stora anskaffningssvårigheter.

15 april 1941. Gösta Andersson talade om »Gengas». Med hjälp av instruktionsbilder redogjorde han för de grundläggande principerna i kolgas- och trägasdriften.

Följande föredrag av Cedergren noteras:

7 april 1942. »Kristidsstyrelsens plan för tillgodoseende av bränslebehovet».

9 februari 1943. »Vedtransportproblemet» och den 7 september 1943 »Gengasens framtid».

Under 1944 började läget återgå till mera fredsmässiga förhållanden genom att blockaden västerut lättade. Genom invasionen i Normandie lättade även det försvarspolitiska trycket. Bristen på livsmedel var under åren 1941—1943, som vi kanske minns, ganska kännbar. Vargavintrarna och bristen på bränsle var även besvärliga. För att nämna ett exempel salufördes ej sill och strömming under vissa perioder. Kölden och minfaran samt risk för beskjutning var orsaker till att fisket kunde bedrivas endast i blygsam omfattning. Som ett tecken på övergången till mera normala tider kan nämnas, att i ett veckomeddelande i februari 1944 noterades kamraternas glädje över att stekt sill och potatis serverades till lunch.

Oscar Warne

Bilden ovan hämtad från Nasjonalhjelpens barnehjelpsutvalgs i Oslo tackskrivelse till Rotaryklubben i Katrineholm.

Det ljusnar

Hur klubben mottog fredsbudskapet 9 maj 1945
Av past president Carl Cedergren

Ett snabbplock ur protokollen för 1944 och fram till krigsslutet i maj 1945 kan ha sitt intresse för att belysa vad klubben diskuterade och uträttade under denna händelsemättade period.

22/8 1944 Fru Ellwyn talade om finlandsbarnens ankomst till Sverige och utplaceringen i de svenska hemmen. 400 barn hade redan mottagits i Katrineholm och dess omnejd.

29/8 talade Säfholm och Ellwyn om barnförlamningen.

12/9 och 28/9 gladde oss Warne med sina mästerligt berättade Västgötahistorier.

19/9 Ellwyn om vad som förekommit vid årets landsting.

3/10 E. G. Gustafsson redogjorde för »familjebidragen».

10/10 Karlson om »Skolkommissionens betänkande».

17/10 Cedergren om »Träförädlingsindustrins utvecklingsmöjligheter».

22/10 Beslöts inköpa en klubbflagga att hissas utanför hotellet på sammanträdesdagar.

14/11 Ordf. i Teknikerklubben Avance, herr Granbom, talade om Enskilda läroverkets lokalbehov.

21/11 Foogde om Handelsbankens ekonomiska notiser.

28/11 Cedergren om Rotarys syften och riksdagsman A. J. Bärg om Tobaksmonopolet.

5/12 E. G. Gustafsson om stadens statförslag för 1945.

12/12 Beslöts en uttaxering av 10 kr/medlem för lindrande av nöden bland brödrafolken i Norden.

23/1 1945 Schuwert om hur en stadsplan kommer till.

30/1 inledde Gutestam diskussionen om Schuwerts föredrag med att skissera upp Katrineholm som en sjöstad vid Djulösjön.

6/2 Oveng demonstrerade hampfabriken i Värmbol och talade om hampan och dess historia.

20/2 Ellwyn om Kullbergska sjukhuset och dess utveckling.

27/2 Joh. Stenberg om här och där små krogar eller Katrineholmshotellens föregångare, ett särdeles intressant föredrag som började med Erik XIV:s tid och fördes fram genom århundradena, späckat med citat ur gamla handlingar.

13/3 Stigberg om socialvård.

10/4 Grefveberg om stora hus och små.

17/4 Tideström om stora jordbruk eller små.

24/4 Anestad om Kiirunavaara och malmbrytningen där.

9/5 1945 Vice presidenten Gullstrand öppnade sammanträdet och höll under åberopande av meddelandet på eftermiddagen den 8 maj om Tysklands fullständiga kapitulation följande anförande:

»Rotarykamrater!

Med outsäglig glädje och med känslor av oerhörd lättnad hava vi mottagit budskapet om att fredens dag randats i Europa.

Den långa kulturskymning, som i nära sex år legat över de härtagna och ockuperade folken, har i denna vårens tid, anno 1945, ljusnat till en förhoppning om en lyckligare tid såväl för dem som för alla jordens övriga folk.

Vårt eget land och vi svenska rotarianer, som genom en ofattbar nåd förskonats från krigets fasor, deltaga av fullaste hjärta i den hyllningskör, som i dessa dagar brusar mot våra befriade nordiska brödrafolk.

Men Rotaryrörelsen har stor räckvidd, ty Rotary bär tillnamnet International. Dess bärande idéer och principer för Fred, Folkförsoning och Förståelse vill omfatta alla jordens länder och folk. Må vår klubb, Katrineholms Rotary klubb, redan nu, i den nya tidens första gryningstimma, efter fattig och ringa förmåga, med vårt arbete bidraga till uppnåendet av detta vackra mål! Ske alltså!»

Efter Gullstrands anförande talade fru Nylin om den s. k. krigsbarnsutväxlingen, som ur hennes synpunkt gett

enbart goda resultat. I den efterföljande diskussionen, vari Joh. Stenberg, Gutestam, Ellwyn och fru Ellwyn samt presidenten deltogo, framkom emellertid både instämmande och avvikande meningar. De tvivlandes mening har ju också i många fall besannats av den fortsatta utvecklingen efter kriget.

15/5 Hjelmberg talade om kommunala åtgärder för bostadsproduktionen, som av honom förordades.

22/5 och 29/5 fortsatte Hjelmberg sin inledning om bostadsproduktionen. I diskussionen yttrade sig, förutom E. G. Gustafsson som framhöll att bostadsmarknaden borde saneras, även J. Lindström, Anger och Warne som däremot ansågo att byggnadsindustrin i största möjliga utsträckning kunde klara sig själv.

22/5 Föredrogs guvernörens tack för de av klubben insamlade medlen till lindrande av nöden bland Nordens nödlidande barn, slutande å en summa av 1.441: 48.

5/6 talade Joh. Stenberg om föreningen Nordens program samt dess blivande avdelning i Katrineholm.

12/6 redogjorde Nils Jonsson och 19/6 presidenten för distriktskonferensen i Göteborg.

27/6 hölls en skogsexkursion å Eriksbergs skogar under presidentens ledning, varefter Rotaryåret avslutades med middag på Stora Djulö värdshus.

1945—46

28/8 Presidenten höll parentation över guvernören åren 1942—44, kyrkoherde Uno Almgren, Halmstad. Han var en eldsjäl, en man som helt gav sig för Rotary och dess ideal. Alla som träffade honom fingo en känsla av att råka en gammal god vän. Hans charm var oemotståndlig och man gav sig omedelbart vid hans fasta handslag och glada, smittande hjärtlighet. Vid distriktskonferensen i Lund, där han presiderade, präglade han sentensen »Man är mans gamman», densamma som varit våra fäders ledstjärna och som han ansåg höra samman med Rotarys program. Och han fortsatte: »Jag tackar för de två år som gått. De ha varit arbetsfyllda men samtidigt en stor positiv tillgång. Jag har

dessutom upplevat det säregna som mannavänskap betyder. I varje klubb, som jag kommit till har jag känt denna värme som strålar en till mötes. Men den skall inte stanna inom Rotaryklubben, utan den skall ut i vars och ens gärning.» Med hänsyftning på kriget höll Almgren, som rest mycket över hela världen, på det nationella draget i vår rörelse, men han opponerade sig mot alla nationalistiska rörelser. »Det nationella är berättigad kärlek och värme, det nationalistiska är osund feberhetta» sade han en gång. Han menade även, att svensk Rotary ej får isolera sig, ty det väsentliga är att de internationella förbindelserna hållas levande.

18/9 S. Goldweyn talade om Palestinaproblemet sett ur judisk synpunkt.

25/9 Teol. kand. Torsten Ellwyn talade inför ett gripet auditorium, bestående av förutom många klubbkamrater med damer av gästande läkare och sjuksköterskor, Röda korsrepresentanter och pressmän, om erfarenheter från sin sex månader långa vistelse som KFUM:s krigsfångesekreterare i Tyskland, där han fått göra resor kors och tvärs genom det inför sitt sammanbrott då stående tredje riket.

16/10 Anger gav färska intryck från en resa genom Belgien.

23/10 Cederman föredrog en rapport över en affärsmans syn på läget i Frankrike i dag.

30/10 Gullstrand höll ett — som vanligt — spirituellt och av sann människokännedom och humor präglat 3-min. Rotary. De som var med torde inte ha glömt denna snabbsketch av vad som hände i en svensk II-klass järnvägskupé med fem herrar samt en mamma med en 3-årstös. (Anförandet finns att läsa in extenso i jubileumsskriften.)

9/11 Kommendörkapten Percy Skjöld talade om »Atomenergin i mikrokosmos och makrokosmos».

20/11 Westberg talade om sparbanksrörelsen i ett föredrag, betitlat »125 år i samhällsutvecklingens tjänst». Det var ett utmärkt föredrag som på ett mångsidigt sätt klargjorde vilken utomordentlig hävstång sparbanksrörelsen varit och är för det enastående framåtskridande vårt land gjort.

27/11 Forslund gav en briljant exposé över SKF:s 30-åriga verksamhet i Katrineholm och dess betydelse för staden.

4/12 Föredrog presidenten en skrivelse från föreningen »Rädda Barnen» med en vädjan om hjälp för barnen i de krigshärjade länderna Finland, Norge, Holland, Belgien, Frankrike och Tyskland. Enhälligt beslöt de närvarande att alla inom klubben, efter råd och lägenhet, snarast skulle teckna 10—25 kr. pr medlem. Insamlingen gav ett resultat av 585 kr.

29/1 1946 Julius Lindström frågade i ett föredrag: »Saknar svensken intresse för utrikespolitik?» Det intressanta föredraget utlöste en livlig diskussion. En talare efterlyste en klar linje i vår utrikespolitik, en annan påstod att en sådan fanns. Presidenten sammanfattade: »Även om vi som en liten nation ha svårt att göra vår stämma hörd i den internationella kören, bör vi för den skull ej lägga ned vår röst eller låta de händelser, som sker ute i världen gå oss likgiltigt förbi, ty 'droppen urholkar stenen icke genom sin egen kraft utan genom att ständigt falla'.»

26/2 Beslöts att fira klubbens 10-årsjubileum den 18 maj.

Carl Cedergren

Mycket Rotary vid klubbens 10-årsfest

Katrineholms rotaryklubbs tioåriga tillvaro firades 19/5 1946 med en anslående minnesstund i St. Malms kyrka på eftermiddagen samt på kvällen med en middag å stadshotellet, i vilken ett hundratal personer deltog. Klubben fick under dagen mottaga många lyckönskningar, främst av närvarande representanter för fadderklubben i Eskilstuna samt klubbarna i Norrköping, Nyköping, Södertälje, Örebro och Västerås. Därtill kom att Rotarys guvernör i Sverige, Kurt Belfrage, närvar och även representerade den världsomspännande Rotary International. Lyckönskningstelegram anlände från ett stort antal rotaryklubbar i skilda delar av landet samt från Finlands och Norges rotaryvärld.

Dagen till ära donerade klubben till Europahjälpen 1,235 kr.

Vacker minnesstund i församlingskyrkan.

Klubbens charterfest hölls i Stora Malms kyrka, och det var naturligt att 10-årsminnet främst skulle högtidlighållas i församlingskyrkan. Det blev en stämningsfull minnesstund där. Först spelade musikdirektör W. Åhlén på orgeln Bachs Preludium i Ess-dur. Klubbens president Carl Cedergren hälsade de talrikt församlade, guvernören Belfrage, rotarybröderna med damer, representanter för främmande klubbar, stadsfullmäktiges ordförande riksdagsman Bärg m. fl. Presidenten minde ock med några ord om Rotarys höga uppgifter.

Därpå sjöngs under de snart 700-åriga kyrkvalven rotarypsalmen: Sänd av himlens sol en strimma ...

Em. Morbeck gav från predikstolen en del glimtar ur klubbens 10-åriga historia. Medlemmarnas antal var först 23, nu är det omkring 50. Initiativtagare till klubben var direktörerna Oscar Grönkwist och Gösta Sjöqvist, den förre avliden men den senare trots flyttning till Göteborg nu närvarande. Det var Eskilstunaklubben som stod fadder med borgmästare Rosander i spetsen för en delegation. I kronologisk ordning redogjorde Morbeck för vad som sig i klubben tilldragit, gav citat ur en del av den långa rad av föredrag och diskussioner som där hållits, berörde en ideologisk schism, som uppstod och avvecklades för några år sedan, samt belyste den initiativ, som klubben tagit, bl. a. till bildande av Katrineholmsortens luftvärnsförening. Talaren minde ock om sex bortgångna

Från klubbens 10-årsjubileum 1946. Stadsfullmäktiges ordförande A. J. Bärg talar. Till vänster fru Elsa Brycker och till höger fru Edit Magnusson.

medlemmar: den första presidenten Oscar Grönkwist, den energiske affärsmannen, som förstod Rotarys värde, civilingenjör Roland O. Wengström, den försynte tillbakadragne vännen, vilkens ljusa minne står i klaraste dager, överste Nils Hallström, som formligen slet ut sig i arbetet — mitt under kriget fick han ock till allt det andra i uppdrag att leda ett regemente, apotekare Otto Nyman, en duglig, arbetsam, tillbakadragen man, ingenjör Axel Håkanson, den stridbare, självständige, naturvännen, samt disponenten Edvin Oveng, en man som arbetat sig upp till en god ställning och var hängiven vårt arbete. Tal. slutade sin historik med att framhålla, att kristendomen säger: du skall älska din nästa som dig själv. Tjäna din nästa framför dig själv (service above self) är Rotarys motto. Det ser ut som om Rotary skulle gå utöver kristendomens krav, men det blir väl ändå till sist detsamma. Kan Rotary nå något av dess höga syftemål, då är dess framtid säkrad. Hela vår kultur går under, om inte kärleken, hjälpsamheten, barmhärtigheten blir en av mänskligheten praktiserad levnadsregel.

Efter historiken spelade direktör Åhlén en orgelkoral av Walther: Herren vår Gud.

Rotarianens uppgift: att tjäna och älska sina medmänniskor.

Rotaryguvernören Belfrage lyckönskade Katrineholmsklubben till en framgångsrik verksamhet. Han tog bl. a. upp ett par punkter i dr Morbecks tal: det av en opponent klandrade talet att målet skall sättas högt, högre än att det kan nås. Guvernören vände sig med skärpa mot detta: målet måste sättas högt. Det är inte modernt i vår tid att tala om tjänande, vår tids människor tycker om att härska. Det har sagts att Rotarys mål går längre än kristendomens krav. Jag vill för min del stanna vid denna tydning: en sann rotarian är den som har händerna fulla av gagnande arbete och sitt hjärta varmt för sina medmänniskor. En man som tjänar och älskar sina medmänniskor för världen framåt. Vad världen för närvarande också behöver är tolerans och vidsynthet. Vi måste försöka förvandla hatet i världen till dess motpol, försöka få människorna att mötas och förstå varandra. Amor vincit omnia.

Efter guvernörens tal framträdde representanter för de gästande klubbarna, lyckönskade och överlämnade som gåva sina resp. bordsflaggor.

Akten slöts med Vår Gud är oss en väldig borg samt Karg-Elerts Fader vår, spelad på orgeln av direktör Åhlén.

God rotary i liten stad.

Den festliga banketten på stadshotellets festsal tog sin början vid 6-tiden. Presidenten Cedergren föreslog skålar för konungen samt kronprinsen, svenska Rotarydistriktets hedersguvernör. Guvernör Belfrage lyckönskade en klubb, som har förmånen att verka i ett relativt litet samhälle. Den klubben har mycket stora förutsättningar att kunna få ett gott kamratskap, som är en förutsättning för att Rotary skall lyckas. I sitt spirituella tal berörde guvernören i fortsättningen värdet av en god Rotaryanda, den enskilde medlemmens insatser och kravet på samling kring väsentliga ting: Med enighet bli små ting stora, vid oenighet faller de största ting.

Hyllning för guvernören.

Vice presidenten Hilding Hjelmberg talade för guvernören och gav honom hederstiteln primus inter pares (den främste bland gelikar). Den nuvarande guvernören är den man, som svensk Rotary nu behöver. Han är en vidsynt man med realistisk optimism. Han är varmt hängiven Rotarys idé. Han är erfaren i internationella ting och han är en varm anhängare av samarbetet i Norden. I denna tid, då svensk Rotary kan komma att betyda något, då dess organisation lämnats intakt av kriget, är det en lycka att Kurt Belfrage står i dess ledning. Tal. utbringade guvernörens skål.

Presidenten lämnade därefter meddelande om klubbens gåva till Europahjälpen samt frambar ett tack till medverkande, främst musikdirektör Åhlén.

Telegram avsändes till finska Rotarydistriktet, samma dag samlat till konferens i Lathi.

Vid desserten höll Rafael Pousard talet för kvinnan. Det var särdeles spirituellt och spann till en del på 40-talsdiktarnas makabra diktning till kvinnan. Till slut uppläste talaren ur egen fatabur en mera lättförståelig hyllning på vers till hyllningsföremålets ära.

Edi Kaspàr föredrog de telegrafiska hälsningarna.

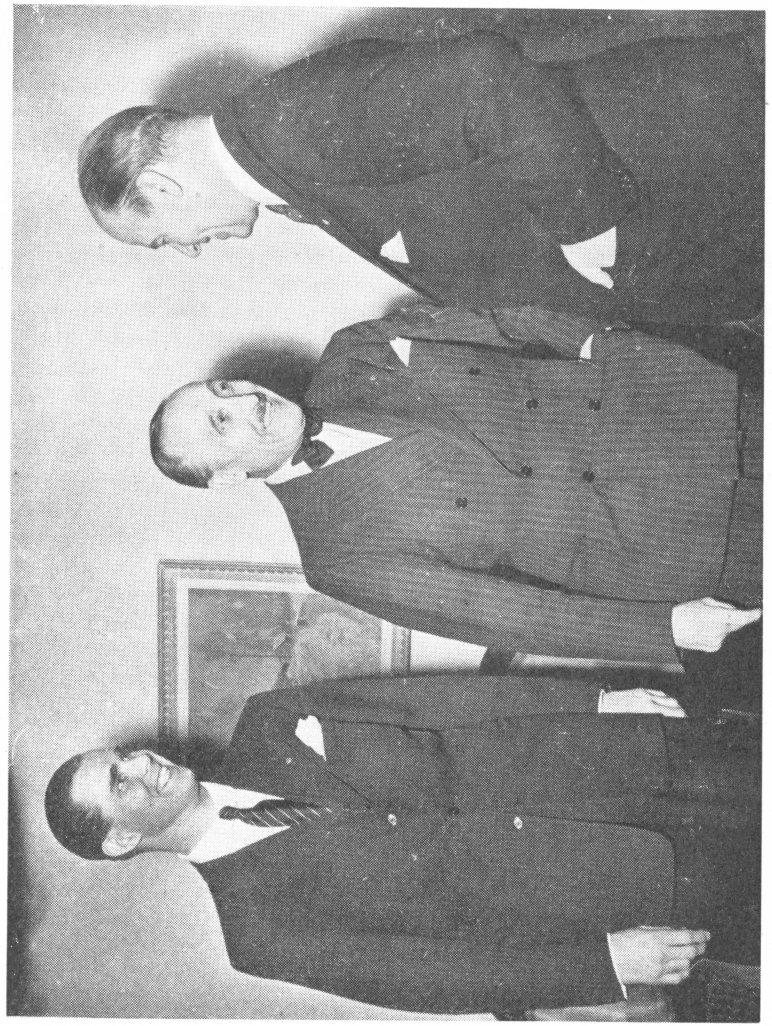
A. J. Bärg: Jag lyckönskar en stad att äga en sådan rörelse.

Gästernas tack för maten framfördes av riksdagsman A. J. Bärg. Med de idéer som Rotary har är det svårt att ens kunna drömma sig till att bli medlem. På stadens vägnar ville talaren frambära ett tack för vad Rotary verkat. Jag lyckönskar vår stad till att äga en sådan rörelse. Talaren önskade att klubben alltjämt skulle fylla sin betydelsefulla uppgift i vårt samhälle och att dess idéer skulle komma att spela en allt större roll för stadens efter vad tiden går.

Efter middagen hade klubben högtidssammanträde. Därvid höll Carl Ellwyn ett tankeväckande anförande om den mänskliga kulturen — ljuset från öster och det ljus, som kanske kommer från väster. Talaren fick tacksamma applåder.

Från stadshotellet for de deltagande till Stora Djulö, där kaffet intogs och samvaron fortsatte under mera otvungna former. Som helhet blev det ett värdigt firat tioårsjubileum med många oförglömliga intryck.

F. Hbg i K-K
21/5 1946

Guvernören general Hugo Cederschiöld på besök i klubben 1950. Till höger presidenten Folke Anger och till vänster sekreteraren Hans Grönkwist.

Klubben växer

1945-55 (se sid. 96)

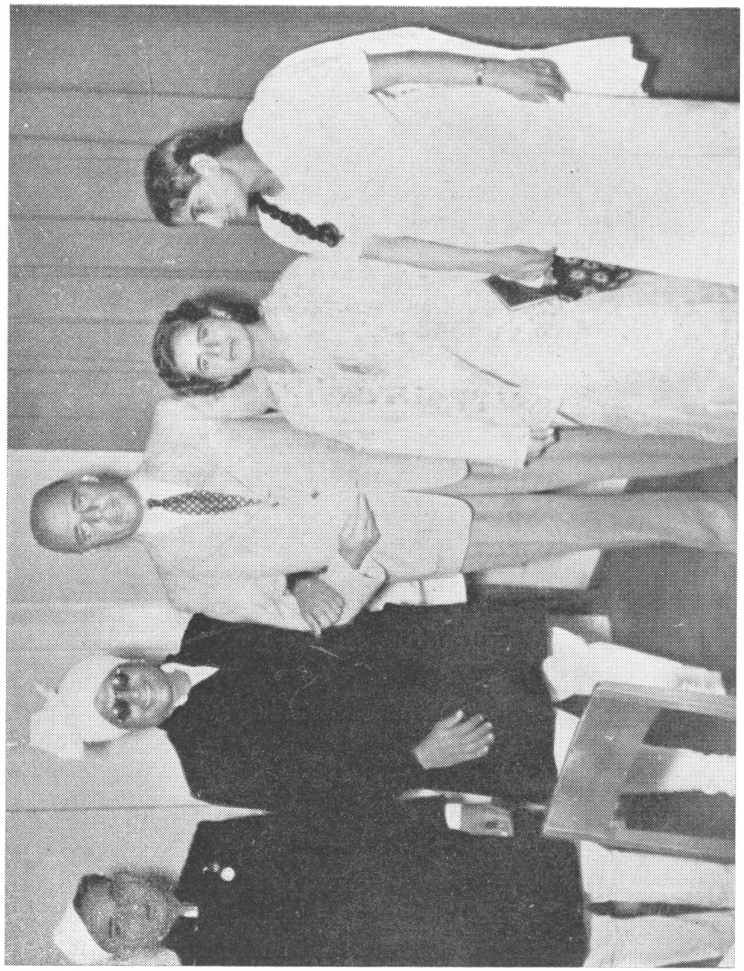
Skedet ~~1937—1945~~

Det är naturligt att i en historik som denna den största uppmärksamheten ägnas åt det grundläggande första skedet. Utrymmet skulle heller icke tillåta en något så när fullständig berättelse av vad som tilldragit sig i klubben under den sista 10-årsperioden 1945—1955, som följer efter pastpresidenterna Ellwyns, Warnes och Cedergrens med fleras skildringar i det föregående. Det sista decenniet ligger ju också ganska nära i minnet för de flesta av de nu inom klubben verksamma medlemmarna.

Först några allmänna reflektioner. Man kan konstatera att klubben vuxit ut att omfatta allt flera yrkesområden inom staden och dess ort, allt efter som innevånareantalet stigit och ett mera differentierat närings- och kulturliv utvecklats. Representanter för fackföreningsrörelsen och det sociala arbetet har invalts så att klubben i dag kan sägas utgöra ett ganska gott tvärsnitt av samhället. Antalet medlemmar har stigit till 54 från 42 år 1944.

På sin tid kunde lunchsammanträdena få rum i en av stadshotellets festvåningsalkover. Nu då också betydligt fler gäster i regel besöker klubben, fylles ständigt den stora salen. Närvaroprocenten är numera också rätt god, sedan under senare år av energiska presidenter närvaroplikten alltmera poängterats.

Klubbens allmänna hälsotillstånd torde vid de snart uppnådda 20 åren kunna anses vara mycket gott. I och med att klubben blivit större så har väl i någon mån de första årens självklara intimitet i kamraternas klubbumgänge en aning avtrubbats, men alltjämt lever den och frodas. Frånsett den i en tidigare artikel berörda ideologiska konflikten har väl aldrig några stridigheter eller motsättningar förmärkts inom klubben. Det tillkommer väl icke klubben som sådan att döma i egen sak, men en krönikör, som i alla fall varit med 18 år av de 20, må väl tillåtas att von oben

Indiska gäster i klubben 8 augusti 1949. Professorn R. S. Parenh och dr N. J. Mehla, båda från Bombay, tillsammans med presidenten Anger och två indiska damer.

se på klubben och den anda som vilar över densamma. Hans omdöme blir utan skrupler: ett mera otvunget kamratliv, en bättre stämning torde icke givas än den som utvecklats och utvecklas i klubben. Sällan såg eller ser man någon tendens till kotteriväsen. Rotationen på stolarna vid sammanträdena har icke klickat.

Går man igenom veckomeddelandena för de sista 10 åren och de är legio ty de är omkring 500, så passerar där revy framstående presidenter, skickliga sekreterare men först och främst 100-tals föredrags- och överläggningsämnen. I och med att klubben fått en programchef synes sammanträdenas ämnen ha förts fram till något slags effektiviserat aktualitetssystem. Nästan som på löpande band har dagens problem kommit upp i klubben, mestadels framställda av experter. Man märker också hur problemen av vad slag de vara må, med åren blivit allt mera invecklade, och det är rent av märkligt hur den korta halvtimmen, som stått till buds kunnat förslå utreda ärendena. Följden synes ha blivit att tiden blivit allt mindre för diskussioner i klubben. En hel rad bemärkta personligheter har under åren uppträtt i klubben som medverkande men också mindre bemärkta, vilka visat sig vara durkdrivna experter än på det ena än på det andra området. På senare tid har även flera musikaliska framföranden förekommit beredande klubbmedlemmarna en stor avkoppling och njutning. Den nu fungerande presidenten har även som inledning till sammanträdena då och då tagit upp Ture Ströms Rotarysång. Över huvud taget borde vi sjunga lite mera.

För att få en rätt bild av vad som förekommit på klubbens program under det sista decenniet, är det nödvändigt att en förteckning utges separat över föredrags- och överläggningsärenden. Det är redaktionskommitténs förhoppning, att en sådan skall föreligga åtminstone till den 1 oktober 1955, klubbens egentliga 20-årsdag. Här skall blott i korthet omnämnas att under de första åren efter världskriget klubben fullföljde sitt intresse för krigets offer, speciellt när det gällde barn och ungdom och att klubben deltog i kontakten med fadderorterna Odder och Salo. Men också att den då och då tagit initiativ i ungdomsfrågor, speciellt utbildningsfrågor, ungdomsläger, ungdomsutbyte m. m. För denna verksamhet redogöres i en särskild artikel. Klubben har stått fadder för Flens rotaryklubb.

Klubben växer, vi hoppas ej blott på bredden utan även på djupet i Rotarys anda efter mottot: Service above self.

F. H.

Katrineholms Rotaryklubbs styrelse: sittande från vänster past presidenten Pontus Svinhufvud, presidenten Arthur Säfholm, vice presidenten Hans Grönkwist; stående från vänster klubbmästaren Sven Jörgensen, sekreteraren Torsten Wickbom, vice sekreteraren Eric Nilsson, vice klubbmästaren Thorsten Aggeryd och kassaförvaltaren Börje Schultz. Programchefen Holger Wigertz utrikes vid fotots tagning i februari 1955.

3 minuter Rotary*

Ett anförande i Katrineholms Rotaryklubb av Helmer Gullstrand

De av eder, som innan kriget rest på kontinenten ha kanske ibland, allt efter er egen sinnesstämning, känt er besvärade eller tilltalade av danskens »snakkesalighet» eller av sydtyskens och fransmannens öppenhjärtliga meddelsamhet. Det har hänt att man, innan man skiljts från sina nyförvärvade reskamrater, fått till livs både deras egen och deras släkts historia. T. o. m. den annars så stele och avmätte engelsmannen har någon gång, utan nämnande från min sida, varit språksam och gemytlig.

Men hur är det här hemma? Finns det någonting mera stelt och tillknäppt, någon mer infrusen atmosfär än i en II klass kupé och särskilt bland svenska herrar! Jag tror det inte. — En dag i somras företog jag en längre järnvägsresa i II klass. En plats i kupén var tom; de övriga fem upptogs av, förutom mig själv, 4 andra herrar. Två av dessa herrar buro frimurare- (eller kanske var det Odd Fellow-) emblem; två andra hade rotaryknappar på rockuppslagen. Man borde således ha anledning tro att dessa herrar hade samma ideella livsinställning med samma målsättning för liv och tanke bortom vardagens materiella strävan. Och man skulle förmoda att dylik samhörighet borde resultera i en känsla av kamratskap eller åtminstone ett behov av sällskaplig samvaro under en tröttande tågresa. Men när tidningarnas innehåll konsumerats till sista anekdoten sutto vi och tittade ut genom fönstret eller bara sutto; men alla hade vi det typiskt svenska, kyliga »noli-me-tangere»-attityden. Vi voro ju inte presenterade för varandra —.

Vid en mellanstation kom en ung mor in med sin lilla flicka, en förtjusande 3-åring, och satte sig på den lediga platsen. Tösen hade sin docka i famnen och började pyssla med den. Kvarterna blev till timme och den lilla började ha långtråkigt. Plötsligt går hon och lägger sin docka i knät på en av farbröderna. Dockan återlämnas med ett ansträngt leende. Efter en stund placerar hon dockan i en annan farbrors knä. Modern hämtar dockan tillbaka under generade ursäkter.

---

* *Borde odlas mer i klubben! Gullstrand, rotarianen ända in i hjärteroten, citeras här för att ge prov på vad 3 minuter Rotary är.*

Så förflyter en god stund och än en gång anförtror den lilla sin docka i en annan herres vård. — Då händer någonting. Dockan börjar langas och bollas man och man emellan, från knä till knä, till flickans ljudliga förtjusning. Isen var bruten. Samtalet kom i gång, bekantskapen var gjord. Kanske grundlades t. o. m. en vänskap för livet mellan någon av herrarna, mellan någon av dessa livets resenärer. Jag var emellertid vid min resas mål och lämnade kupén.

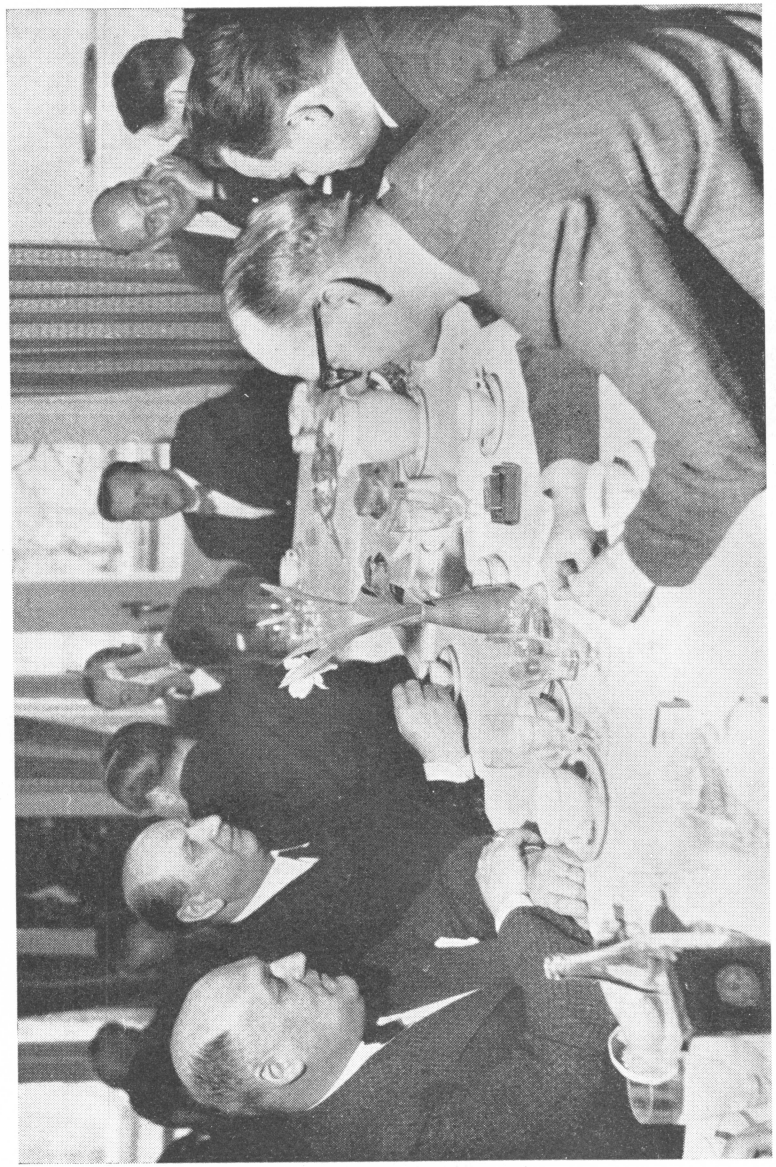
Den lilla episoden gav mig den tanken: skall det verkligen behövas ett barns oreflekterade hjärtelag och frimodighet för att tina upp stelheten och kylan mellan svenska herrar på resor! Men händelsen gav mig också en annan, vidare utblick: Det blir kanske barnen, framtidens folk, som genom sina insatser skola tämja hatets och hämndens makter i världen så att fridens och kärlekens anda vinner herravälde över en plågad mänsklighet. Må vi tro och må vi hoppas det! — Jag vill sluta med att citera några rader av Leo Tolstoy:

»Denna värld är inte blott ett gyckespel, inte blott en jämmerdal och en genomgång till en bättre, evig värld, utan den är en av de eviga världarna, skön och full av fröjd, och vi inte blott kunna utan böra göra den än skönare och än fröjdefullare för dem, som leva samman med oss, och för dem, som skola leva här efter oss.»

30/10 1945
Helmer Gullstrand

Från klubbens sammanträde 8 februari 1955: från vänster: Stigberg, Filip Ericson, Warne, Engström, Garmland, Eric Nilsson och Hernblom. Närmast: Ivar Jonsson och Jörgensen.

Från klubbens sammanträde 8 februari 1955: från vänster: Nygren, Dahlander, Östborn, Hagström, Svinhufvud, Anger, Hellberg, Hjalmarsson och Malmnäs.

Klubbens verksamhet för barn och ungdom

Ungdomens fostran har av naturliga skäl varit ett av Rotarys huvudintressen. Det mänskliga folkmaterialets förbättring ligger ju i linje med Rotarys idéer, och var skall man börja om inte med barn och ungdom. Det är ju dock oändligt litet som medhunnits eller kan uträttas för saken i förhållande till dess vidd, t. o. m. sedd endast ur lokal synpunkt. Under årens lopp har emellertid ett flertal ärenden behandlats i klubben angående stöd åt ungdomsorganisationer, studiehjälp åt enskilda, samhällelig barn- och ungdomsvård samt hjälp åt barn, som varit krigets offer.

Redan år 1936 kom frågan om stödet åt scoutrörelsen upp. Det var Ellwyn, som förde fram saken i början av året, och senare samma år talade scoutledaren stationsskrivare Martin Sjöman i klubben om scoutrörelsen. År 1937 gjordes en insamling till scouterna och år 1938 överlämnades till flickscouterna en flagga. År 1939 talade Sjöqvist om flickscouting. År 1950 behandlade hr Sjöman pojkscouting vid ett föredrag i klubben.

I fråga om barns och ungdoms utbildning har ett flertal föredrag och diskussioner hållits i klubben under årens lopp. År 1938 talade Johannes Stenberg i klubben om olösta problem i skolklassen, år 1941 Håkanson om skolkommittén samt Storm om Enskilda läroverket och praktiska skolorna. År 1943 talade rektor Albert Åkesson om ungdomens yrkesutbildning och år 1944 Karlson om skolkommissionens betänkande. Degerman redogjorde 1946 för vad folkhögskolan är och vill. Om Katrineholm och yrkesutbildningen talade Warne år 1947, Åkesson år 1948 om tekniska aftonskolan samt samma år Grefveberg om Katrineholms stads praktiska skolor och Lew Larsson om Katrineholms kommunala gymnasium. I början av år 1949 var enhetsskolan på tapeten i klubben med inlägg av Lew Larsson, Nils Karlson, Hjelmberg och Stigberg.

År 1953 hölls ett möte i aulan i yrkesvalfrågan, där rotarianerna Jönsson, Westberg, Dahlström, Arnell och Eric Nilsson talade om sina respektive yrken samt vid kaffet ytterligare upplysningar gavs i lämpliga grupper vid småbord, där en rotarian presiderade.

År 1954 hölls åter yrkesvägledning i Katrineholmsaulan med assistent Lindkvist som inledare.

Sociala ungdomsfrågor har flerfaldiga gånger varit uppe i klubben. År 1937 behandlades frågan om kurator i Katrineholm för utlandssvenskars barn. År 1942 talade Ellwyn om samhällets barnavård, och år 1943 diskuterades vid guvernör Almgrens besök om ungdomens nöjesliv. Morbeck gjorde vid detta tillfälle ett uppmärksammat inlägg. År 1948 debatterades ungdomsvården, ett ämne som återkom även år 1952 bland annat i ett föredrag av Wickbom om ungdomsvårdskommittén. En redogörelse för Strängnäs stifts ungdomsgård gavs 1944.

År 1942 stod ungdomsfrågorna i brännpunkten vid Rotarys distriktskonferens i Norrköping.

Om fysisk fostran talade läroverksadjunkten Albert Bergenlid år 1954. Hörselskadade barns problem behandlades år 1952.

Aktioner till förmån för barn och ungdom, som blivit krigets offer, har klubben sökt göra flerfaldiga gånger. År 1938 upplästes i oktober ett brev från guvernören, vari han vädjade till medlemmarna att mottaga ungdomar från andra länder under sommaren 1939. Redan tidigare under året hade meddelats om finska barns placering i svenska familjer. År 1945 var det insamling för Nordens barn. Klubben hade då en norsk fadderpojke och en finsk skyddsling. Rörande tackbrev kom från deras fäder och mödrar. Den 9 maj 1945, alltså dagen efter Tysklands kapitulation, talade fru Berta Nylin i klubben om krigsbarnsutväxling, och en livlig diskussion följde om bästa sättet att främja en sådan utväxling. År 1946 gjordes en julinsamling till Rädda Barnen, och år 1947 anmäldes att klubben fått ett fosterbarn, Pekka Mustonen i finska fadderorten Salo.

Guvernören professor Axel L. Romdahl i Göteborg poängterade i mars 1948 vid ett besök i klubben att det vore en stor uppgift för Rotary att ta sig an ungdomsvården. Han rekommenderade även ökat intresse för ungdomsutbyten inom och utom landet.

I oktober 1948 skrev modern till klubbens finska fadderbarn: »Lilla Matti gör honnör för er och när han blir stor kommer han och skakar

hand med er, eller om ni kommer till olympiska spelen är Matti er till mötes på flygfältet och jag lovar koka en stor panna extra kaffe.»

År 1949 skrev en person från fadderorten Salo, som varit med på Salodeputationens besök i Katrineholm och frågade, om någon rotarian under sommaren kunde ordna med arbete för en 18-årig finsk yngling, vilken året därpå skulle avlägga sin studentexamen. Warne lovade att försöka anskaffa ett lämpligt arbete.

En studerande vid universitetet i Paris skulle sommaren 1950 arbeta vid SKF och Pump-Separator i Katrineholm, och medlemmarna ombads att mottaga den unge fransmannen i sitt hem då och då.

Klubben har under årens lopp haft en del stipendiater, behövande ungdomar med studiehåg. Den första av dem var Gunnar Wahlberg, även kallad Morbecks pojke. I maj 1945 var Wahlberg närvarande och klubben framförde genom presidenten Cedergren sina gratulationer till en vacker studentexamen.

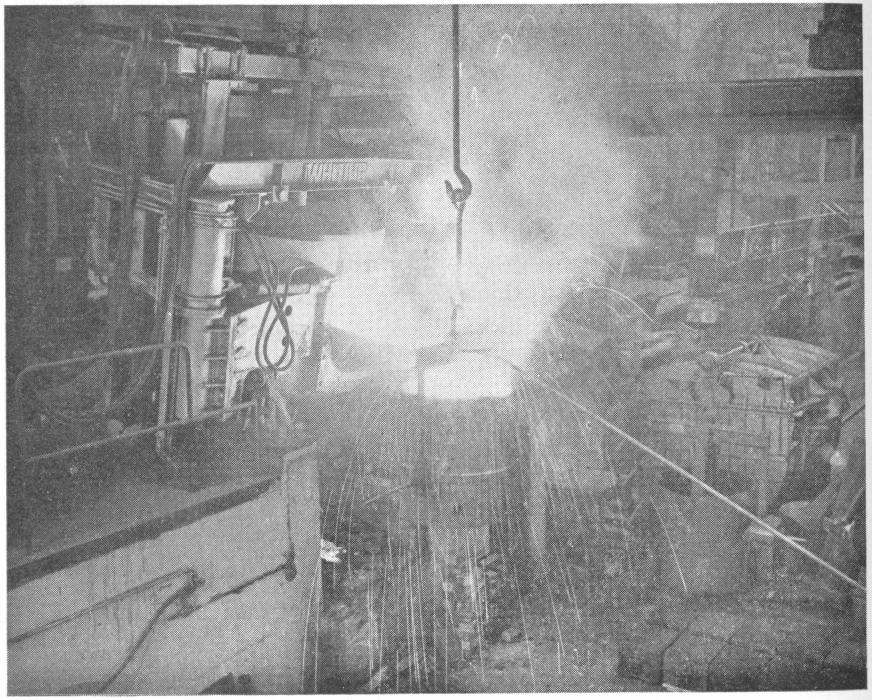
År 1950 gjordes förberedande arbeten för ett internationellt ungdomsläger, som i slutet av juli 1951 anordnades vid Solbacka läroverk av de sörmländska rotaryklubbarna under ledning av kapten J. Bryant-Meisner. Lägret skapade en tids daglig samvaro mellan ungdomar från olika nationer för förståelse mellan skilda individer och därigenom bland olika folk. Det gällde ett andligt, kulturellt och nationellt utbyte bland annat genom diskussioner och otvunget kamratliv. Manliga studerande i åldern 18—22 år från Danmark, England, Finland, Holland, Norge, Sverige och Tyskland deltog.

År 1955 planeras ett dylikt läger äga rum i Flen med 25 ungdomar från England, Holland, Frankrike, Danmark och Tyskland jämte 5 svenskar.

Hjelmberg har fått en god idé: Rotaryklubben bör göra något för att skapa bättre kontakt med ungdomen, heter det i veckomeddelandet för den 22 mars 1949. Hur vore det om klubben till den 14 maj, den historiska dag, då gymnasiet inviges, sökte åstadkomma att ett invigningsstipendium uppsattes? Stipendiet borde utdelas i näst sista ringen och användas till studieresa utomlands. Gymnasieungdomen skulle härigenom uppmuntras, och samtidigt bidroge klubben till att främja de internationella förbindelserna. Uppslaget befanns vara gott och klubben beslöt att remittera frågan till styrelsen för yttrande snarast möjligt.

Den 5 april 1949 diskuterades förslaget och den för ändamålet tillsatta kommittén fick i uppdrag att fortsätta med arbetet. Den 10 maj 1949 rapporterades att 8,500 kr. tecknats preliminärt till en stipendiefond vid kommunala gymnasiet. Det första stipendiet utdelades 1949 och utgjorde 400 kr. Fonden har senare ökats genom en andra teckningsomgång, betingad av sjunkande penningvärde.

Även ett s. k. industristipendium för skolungdom utdelas genom Rotary. Bakom detta stipendium står S. K. F., Pump-Separator, L. M. Ericson och Svenska Karosseriverkstäderna.

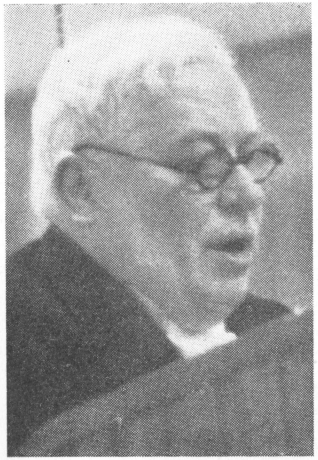

Ståltappning vid ljusbågeugn i SKF Katrineholmsverken.

Danserskor
Skulptur i h. allm. läroverkets aula av Axel Wallenberg.
Västra Sörmlands konstförenings samling.

Rotaryklubbens presidenter 35-55

CARL ELLWYN
1936—37
Talar här vid 10-års festen
1946 om ex occidente lux

NILS HALLSTRÖM
1937—38

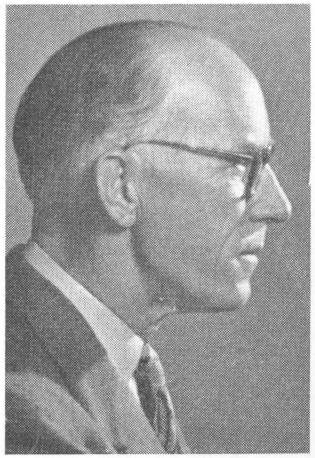
EM. MORBECK
1938—39

HERMAN MAGNUSSON
1942—43

JOH. STENBERG
1943—44

CARL CEDERGREN
1944—46

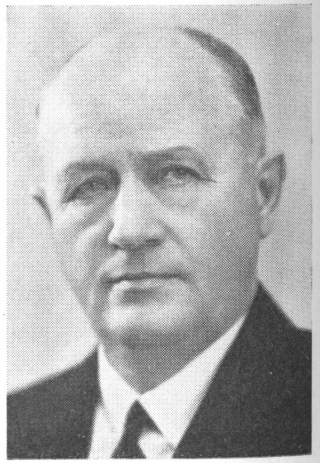

OSCAR WARNE
1939—40

Porträtt av förste presidenten
OSCAR GRÖNKWIST
1935—36
sid. 11

ALB. BRYCKER
1940—41

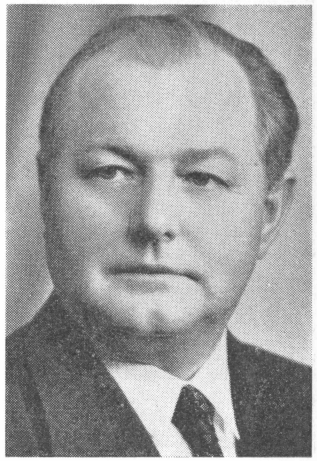
VALD. LARSSON
1941—42

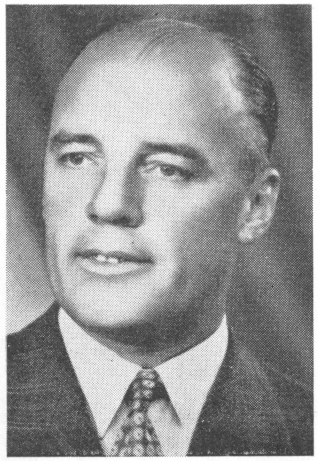
HILDING HJELMBERG
1946—47

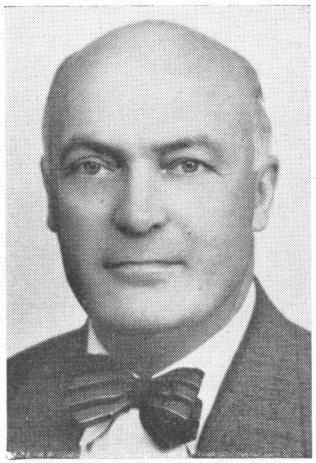
KARL G. CEDERMAN
1947—48

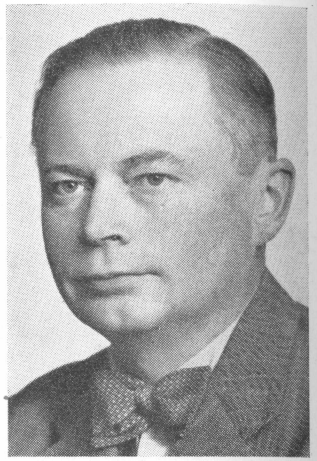
CONNY WESTBERG
1948—49

FOLKE ANGER
1949—50

N. DAHLSTRÖM
1950—51

K.-G. HAGSTRÖM
1951—52

ALFRED JÖNSSON
1952—53

PONTUS SVINHUFVUD
1953—54

ARTHUR SÄFHOLM
1954—55

Katrineholms rotarianer

Jubileumsåret 1955

AGGERYD, Thorsten, tandläkare, 1953—
ANDERSSON, Gösta, direktör, 1939—
ANGER, Folke, direktör, 1939— president 1949—1950
BERG, Ivan, häradsskrivare, 1939— sekreterare 1942—43
von BOTHMER, Helmer, tandläkare, 1953—
CEDERGREN, Carl, jägmästare, 1935— president 1944—1946
DAHL, Gustaf, avsynare, stadsfullmäktiges ordförande, 1949—
DAHLANDER, Allan, disponent, 1937—
DAHLSTRÖM, Nimrod, direktör, 1947— , president 1950—1951
EKSTRAND, Axel, bruksförvaltare, 1942—
ENGSTRÖM, Rudolf, ingenjör, 1940—
ERICSON, G. Filip, ingenjör, 1942—
FOOGDE, Thorsten, bankkamrer, 1943—
FORSLUND, Isak, bergsingenjör, direktör, 1946—
GARMLAND, Helge, guldsmed, 1939—
GREFVEBERG, Hugo, rektor, 1945—
GRÖNKWIST, Hans, direktör, 1946— sekreterare 1949—52, vice president 1954—55
HAGSTRÖM, Karl-Gustaf, tandläkare, 1935— president 1951—1952
HANSSON, Torsten, mejeriföreståndare, 1950— sekreterare 1952—54
HELLBERG, Folke, huvudredaktör, 1937— sekreterare 1941—42, vice president 1948—49
HERNBLOM, Axel, kamrer, 1954—
HJALMARSON, Åke, bokhandlare, 1946— sekreterare 1947—48

HJELMBERG, Hilding, kommunalborgmästare, 1937— president 1946—47
HOLMDAHL, Göran, civilekonom, järnhandlare, 1953—
JONSON, Ivar, disponent, 1952—
JONSSON, Nils, direktör, 1943— sekreterare 1945—46
JÖNSSON, Alfred, disponent, 1946— president 1952—1953
JÖRGENSEN, Sven, källarmästare, 1949—
KARLSON, Nils, överlärare, 1941—
LARFORS, Tage, direktör, drätselchef, 1947—
LARSSON, Lew, rektor, 1949—
LINDSTRÖM, Ernst, leg. läkare, 1950—
LUNDGREN, Bertil, ingenjör, platschef, 1950—
MAGNUSSON, Herman, disponent, 1935— president 1942—1943
MALMNÄS, Claes, kamrer, 1954—
MANNING, Nils, disponent, 1954—
NILSSON, Eric, direktör, 1951—
NILSSON, Gösta, lantbrukare, nämndeman, 1951—
NORDSTRÖM, Gustaf-Oscar, stationsinspektor, 1950—
NYGREN, Carl Gustav, fil. lic., lektor, 1953—
ROSENBERG, Albin, apotekare, 1947—
RÖÖSER, Lennart, arbetsförmedlingsföreståndare, 1951—
SCHARTAU, Mats, jägmästare, 1952—
SCHULTZ, Börje, bankdirektör, 1950—
STIGBERG, Edvin, socialsyssloman, 1945—
SVENSSON, Sture, häradshövding, 1951—
SVINHUFVUD, Pontus, advokat, 1946— sekreterare 1946—47, president 1953—1954
SÄFHOLM, Arthur, veterinär, 1935— president 1954—1955
WARNE, Oscar, överingenjör, 1935— president 1939—1940
Honorary member
WESTBERG, Conny, bankdirektör, 1935— sekreterare 1937—39, president 1948—1949
WESTERBERG, Heimer, köpman, 1937—
WESTMAN, Gottfrid, folkskoleinspektör, 1954—
WICKBOM, Torsten, fil. doktor, lektor, 1951— sekreterare 1954—55
WIGERTZ, Holger, redaktör, 1947— sekreterare 1948—49
ÖSTBORN, Yngve, stadsarkitekt, 1953—

FÖRUTVARANDE MEDLEMMAR

ALWERUD, Sven, direktör, 1937—1946
ANESTAD, Stellan, bergsingenjör, 1942—1950
ARNELL, Sten, disponent, 1952—1953
ARONSSON, Börje, disponent, 1950—1953
ASKER, Johan, godsarrendator, 1939—1943
BRYCKER, Albert, häradshövding, 1935—1951, president 1940—1941
CEDERMAN, Karl, disponent, 1935—1950, sekreterare 1943—44, president 1947—1948, †
DAHL, Johan, stadsfiskal, 1942—1942
DEGERMAN, Allan, rektor, 1946—1953
ELLWYN, Carl, överläkare, 1935—1953, president 1936—1937
ERIKSSON, Hjalmar, disponent, 1936—1950, †
GRÖNKWIST, Oscar, direktör, 1935—1940, president 1935—1936, hedersledamot, †
GULLSTRAND, Helmer, postmästare, 1940—1945, vice president 1944—45, †
GUTESTAM, Tage, disponent, 1943—1954, sekreterare 1944—45
GUSTAFSSON, E. G., drätselordförande, häradsdomare, 1944—1951
HALLSTRÖM, Nils, disponent, major, 1935—1941, president 1937—1938, † 1941
HAMRIN, Gustaf, disponent, 1935—1947
HOLMDAHL, Georg, direktör, 1945—1948, †
HÅKANSON, Axel, ingenjör, 1936—1945, †
JARDH, Torsten, järnhandlare, 1935—1944
JOHANSSON, Edvard, disponent, 1935—1941
KASPAR-LÖNNBERG, Eduard, leg. läkare, 1942—1949
KÄLLBERG, David, kapten, 1937—1943, sekreterare 1939—1941
LARSSON, Harry, källarmästare, 1945—1949
LARSSON, Valdemar, disponent, 1936—1945, president 1941—1942
LINDAHL, Erik, landsfiskal, 1942—1946
LINDBERG, Sten, ingenjör, 1935—1941
LINDSTRÖM, Julius, advokat, 1935—1951
LUNDIN, Georg, förste stadsläkare, 1952—1954
MORBECK, Emanuel, fil. och teol. doktor, kyrkoherde, 1935—1946, president 1938—1939
NILSSON, Theodor, bankdirektör, 1935—1946
NYMAN, Otto, apotekare, 1935—1937, †

In memoriam

Några minnesord över bortgångna Rotarykamrater

OSCAR GRÖNKWIST
* 1887 † 1940

Klubbens förste president. Ellwyn har i en artikel på sidan 9 berört Grönkwists personlighet. Porträtt återfinnes å sidan 11. Härtill kan fogas att Oscar Grönkwist, som var född i Katrineholm, fullföljde sin faders intentioner som industriledare — fadern Gustaf Robert Grönkwist var ju den egentlige grundläggaren av stadens metallindustri. Oscar Grönkwist var på sin tid direktör i Svenska Kullagerfabriken. Begåvad med en stark personlighet verkade han intensivt tills sjukdomen bröt hans bana, mänskligt att döma allt för tidigt.

GÖSTA SJÖQVIST
* 1895 † 1948

Kamrer hos Kullberg & Co och chartermedlem. Som klubbens sekreterare under de två första åren nedlade

OVENG, Edvin, disponent, 1945—1945, †
PALMCRANTZ, Eric, ingenjör, 1940—1950
PHILIPSON, Gösta, bankdirektör, 1948—1950
POUSARD, Rafael, stadsläkare, 1935—1949, †
SCHUWERT, Eric, stadsarkitekt, 1942—1950
SETTERGREN, Folke, lasarettsöverläkare, 1947—1951
SJÖQVIST, Gösta, direktör, 1935—1941, sekreterare 1935—1937, †
STENBERG, Axel, stadsingenjör, 1936—1940
STENBERG, Johannes, rektor, 1936—1946, president 1943—1944, †
STORM, Erik, rektor, 1941—1943
STRAND, Paul, direktör, 1935—1950, †
TIDESTRÖM, Ragnar, godsägare, 1945—1950
WECKMAN, August, direktör, 1936—1938, †
WENGSTRÖM, Roland O., civilingenjör, 1935—1936, †
WESTERSTRÖM, L. E., komminister, 1949—1953
ZÄTESTAM, John, folkskoleinspektör, 1951—1953, †

han ett betydande arbete vid klubbarbetets organisation. Till sitt väsen var han en smula tyst och inbunden, men kom man honom närmare in på livet, framträdde klart hans ideella livssyn och sanna Rotaryegenskaper. Redan 1941 lämnade han klubben för verksamhet på annan ort och 1948 mötte han sitt öde vid en flygkatastrof utanför London. (Porträtt på sid. 9.)

NILS HALLSTRÖM
* 1879 †1941
(Porträtt på sid. 58)

Disponent vid Forssjö bruk, chartermedlem och president 1937—38. Var ursprungligen militär och generalstabsofficer. Efter några års tjänst som disponent vid Virsbo bruk kom han 1927 hit. För honom var plikten allt och därför slet han också ut sig. Dag och natt arbetade han med den intensiva grundlighet som generalstabsofficeren fått lära sig, först i sin civila tjänst, där han efter de dåliga åren under 1920- och 1930-talen byggde en solid grund för Forssjö bruk och dess vidare utveckling. Så kom kriget då han mobiliserades som regementschef i ett av våra mest utsatta områden. Det har omvittnats att han utförde ett utomordentligt arbete för vårt försvar.

Hans död var helt i stil med hans liv. Trots att han kände sig dålig företog han en söndag i mars 1941 en skidtur i sällskap med sina söner och stupade i spåret, endast 61 år gammal. In i det sista leddes han av sin obändiga viljestyrka.

Han var en man som få, en vän som få och med tjänandet som ledstjärna.

För mig står han som en sentida karolin och med en omskrivning av »ditt kungaord» vill jag gärna om honom citera Frans G. Bengtssons slutstrof i dikten »Kung Karls värja»

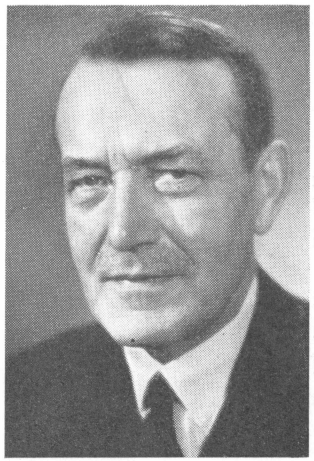
»Hos Dig var allting rakt: — Din tro,
Ditt land,
Ditt givna ord, de skyldrande gevären,
och krigets konst och klingan i Din
hand.» *C. C.*

ROLAND WENGSTRÖM
* 1882 † 1936

var både andligen och lekamligen en mer än vanligt reslig gestalt. Mångkunnig och mångsidigt bildad i dessa ords bästa mening blev han tidigt en centralfigur icke blott inom vänkretsen utan långt därutanför. Det var charm och värme i hans sätt att tala, det var uppriktighet och redlighet i hans sätt att handla och det var hos honom något som är rätt så sällsynt bland män i det offentliga livet, en trygghet och fasthet, som gav tillit. Roland Wengström var en arbetets man i en arbetets stad, dit han kom tidigt och där han förvärvade vänner och beundrare bland alla som kommo i beröring med honom. Han gick alldeles för tidigt bort. Tomrummet har aldrig kunnat fyllas. Sorgen var och är djup och innerlig. *C. E.*

HJALMAR ERIKSSON
* 1874 † 1950

Disponent vid Kantorps gruvor och chartermedlem. Född av gammal bergsmanssläkt i hjärtat av Bergslagen hade han järnet i blodet, det var något av malmklang i den trygga, sonora rösten. Från hans person utstrålade en besticknade manlig charm, som i förening med glimten i ögat, gjorde honom oemotståndlig. Han var givetvis gruvkarl och sprängningsexpert och en erkänt skicklig sådan. De många ansvarsfulla uppgifter som på grund härav lastades på honom, icke minst efter hans pensionering under det sista kriget, gjorde att hans tid ej medgav honom något hedersuppdrag inom klubben. Vid fyllda 75 år ledde han stora och svåra sprängningsarbeten av bergrum och med sin fenomenala spänst klättrade han då uppför höga stegar för att kontrollera arbetena. Därvid ådrog han sig den lunginflammation som ändade hans verksamma liv.

C. C.

Spänsten hade han bibehållit genom sina mångåriga och långa resor då han, helst i sällskap med sina döttrar, cyklade runt i Skandinavien och Europa, och särskilt då Spanien, där han arbetat i sin ungdom.

När han sedan på sitt försynta och humoristiska sätt berättade sina upplevelser, beredde han kamraterna i klubben verkliga högtidsstunder.

Utrymmet tillåter ej här att redogöra för alla de kommunala och andra förtroendeuppdrag, som Hjalmar Eriksson hade, men de voro många och han fick dem — ej av politiska skäl — utan därför att han var en ovanlig man, som uppskattades av människorna för sin redbarhet, arbetsförmåga och visdom.

C. C.

RAFAEL POUSARD
* 1889 † 1949

Stadsläkare, chartermedlem. Född finländare men med svensk läkarutbildning kom han redan 1921 till Katrineholm, efter att tidigare som sanatorieläkare ha ådragit sig den sjukdom, som skulle ända hans liv. Trots sin egen svåra sjukdom, som han tappert kämpade mot, eller kanske just därför, var han som läkare oerhört uppskattad av alla de mängder av patienter som trängdes i hans väntrum. Han hade nämligen ett oändligt tålamod och kunde konsten att lyssna och kärleksfullt trösta sina lidande medmänniskor. Och ingen kallade förgäves på honom. Dag och natt i ur och skur kom han när hjälp krävdes.

Det är egendomligt att en sådan man faktiskt hade en hel del fiender. Kanske var det något av den finska envisheten som ofta förde honom in i offentlig polemik, men han stred alltid med blanka vapen för vad han ansåg vara rätt.

Pousard var en kulturpersonlighet med vida intressen. Musiken stod nog hans hjärta närmast och han tog initiativet till och var den förste ordföranden i det nu så kända Katrineholms Musiksällskap. Även Västra Södermanlands konstförening hade i honom en förkämpe. Hans hem var något enastående, fyllt med förnämliga bokverk, tavlor, mattor, silver och pretiosa, allt bevis på hans utsökta smak. Därtill kom en omtanke och gästfrihet mot vännerna som är oförglömlig.

Inom Rotary gjorde han sig högt uppskattad för de eleganta och spirituella tal, som han var en mästare i vid högtidliga tillfällen.

C. C.

EDVIN OVENG
* 1897 † 1946

Disponent vid den då nystartade hampfabriken i Värmbol. Hans verksamhet inom klubben blev helt kort, endast ett år, men han efterlämnade minnet av en duktig och ovanligt sympatisk människa.

C. C.

AXEL HÅKANSON
* 1870 † 1945

var som människa och vän en man av en ganska säregen typ. Med din grå man, dina vänliga ögon, som ibland kunde blixtra, din resliga gestalt och din mången gång buttra envishet hade du något av högvilt över dig. När du vandrade vägen fram utan att väja, när du rakt på sak uttryckte en mening eller en åsikt, som kunde väcka häpnad även bland dina närmaste vänner, då var du den gamle Håkan, som beredde dem, som kände dig något närmare, stor och uppriktig glädje men också somliga andra ej så litet av förargelse. Du var ett välsignat salt i umgänget. Du skall ha tack för både det ena och det andra från dem som minnas dig och minnas dig med glädje och tacksamhet.

Håkanson var länge chef för Wermbols Fabriksaktiebolag (världens äldsta sulfatfabrik med Sveriges äldsta elektriska järnväg på sin tid!) Han var bl. a. nämndeman i Oppunda häradsrätt.

C. E.

AUGUST WECKMAN
* 1879 † 1948

Försäkringsdirektör i Hermes och chartermedlem. Weckman var urkatrineholmare och hade tidigare lett det av fadern i Katrineholm startade Köpmännens Brandförsäkringsbolag, senare kallat Hermes. Bolaget flyttade 1938 sin rörelse till Stockholm, varvid August Weckman avflyttade från klubben och staden. Han var en lugn, klok och myndig man och allmänt respekterad i staden och av sina vänner.

C. C.

OTTO NYMAN
* 1869 † 1946
(Porträtt på sid. 23)

var redan när han kom till Katrineholm såsom innehavare av Katrineholms apotek en äldre herre med ett ungt sinne. Snabbt blev han bland det fåtal, som lärde känna honom, en pålitlig vän och en tillgiven kamrat. Han saknade alla spår av fåfänga att för egen del synas utåt eller spela någon prominent roll. Han var orubbligt trofast mot dem som blevo hans vänner. Det finnes inte så många av det slaget men han var en av dem, som mången skulle känt trygghet att lita till och hålla i hand inför viktiga avgöranden. Han var också barnens vän, och det blev så tomt under den stora kastanjen, när kompanjonskapet upplöstes. *C. E.*

JOH. STENBERG
* 1886 † 1947
(Porträtt på sid. 57)

År 1913 kom till Katrineholm en ganska ung man från det skånskaste Skåne, från Dalby, det äldsta biskopssätet i Norden. Den mannen hette Johannes Stenberg och blev rektor för Stora Malms kommunala mellanskola. På fullaste allvar tog han fatt på uppgiften att av denna anspråkslösa skola göra en mönsterskola. Med sällsynt envetenhet, energi och framsynthet arbetade han upp sin läroanstalt till en bemärkt plats i solen. Inga mödor voro för stora för honom, inga hinder så höga, att han hejdades av dem. Och vad uträttade han icke utanför sitt skolarbete inom det humanistiska samhällsarbetet och fornminnesforskningen!

En enorm beläsenhet och kunnighet i humaniora förenades hos honom med ett praktiskt och effektivt sinne för uppgiften som skolchef.

Vi som voro med den gången våga tryggt påstå att utan Johannes Stenbergs målmedvetna arbete under många långa år hade vårt läroverks nu av alla erkända rangplats varit mycket tvivelaktig. Johannes bokstavligen stupade på sin post men hade lyckan och glädjen att se den nya skolan färdig.

Han förlorade sin själ till vår stad och bygd och reste sig ett bestående äreminne. *C. E.*

PAUL STRAND
* 1898 † 1953

Direktör och chartermedlem. Född i Lycksele kom han efter kontorsanställningar i Hallstahammar och Fritsla till Katrineholm år 1923, där han, med skarp blick för vad tiden krävde, tillsammans med sin vän Störell utvecklade Strands Konfektions AB till ett betydande företag. Han var en god affärsman och en glad och vänlig kamrat. Ute i naturen, i lugn och ro i sin stuga vid en vacker Sörmlandssjö sökte han vederkvickelse, och han talade gärna i klubben om sin vackra hembygd Västerbotten.

C. C.

KARL CEDERMAN
* 1885 † 1950
(Porträtt på sid. 57)

var köpman med en ovanligt klar hjärna och snabb beslutsamhet i ord och handling. Det var nog ganska svårt att komma underfund med honom, sluten och ganska tyst, som han vanligen var. Men han var, när man en gång vunnit hans vänskap och förtroende, en bergsäker vän och intet kunde rubba eller störa ett vänskapsförhållande som han knutit. Personligen blygsamt tillbakadragen ägnade han sig endast motvilligt åt uppdrag, som han tyckte var honom främmande. Hans välgörenhet var omfattande men skedde alltid i tysthet och oftast anonymt. Det var med tvekan han lät bekläda sig med presidentposten i Rotary, men ännu äro vi många, som minnas, med vilken skicklighet och värdighet han fullgjorde detta uppdrag.

C. E.

GEORG HOLMDAHL
* 1885 † 1948

Direktör i AB Ludvig Lundins Järnaffär. Invald 1945 och klubbmästare 1947—48. En förtroendeingivande, klok och bra man, allmänt aktad. Han var allas vän och ingens ovän. Med den äran och till kamraternas stora välbehag skötte han den viktiga klubbmästaresysslan. Hans bortgång väckte stor förstämning bland kamraterna.

C. C.

HELMER GULLSTRAND
* 1880 † 1954

Han kom in i klubben 1940, strax efter sin hitkomst som postmästare. Han visade sig snart vara en verklig ackvisition för klubben och valdes 1944 till vice president. Få män inom klubben torde så helt ha fattat Rotarys tanke som han. Han var en högt bildad man med starka humanistiska intressen. Han var berest och besatt en utomordentlig människokännedom. Därom vittnar icke minst hans fulländade förmåga att hålla s. k. 3-minuters Rotary. Ett sådant återgives f. ö. i denna minnesskrift. Tilläggas kan att han vid enstaka tillfällen gladde kamraterna med sin förmåga att på flygeln tolka vacker musik. Tyvärr nådde han aldrig presidentposten. Våren 1945 avgick han med pension och flyttade till Malmö.

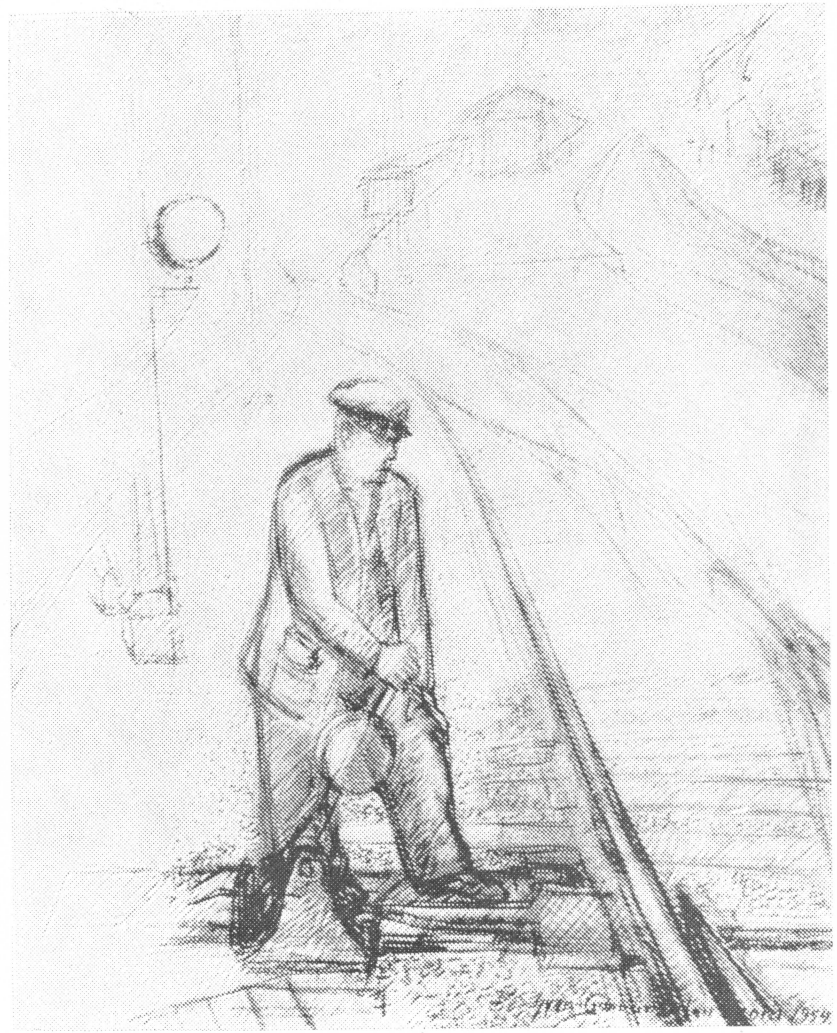
C. C.

JOHN ZÄTESTAM
* 1903 † 1953

Folkskoleinspektör i västra Södermanlands inspektionsområde Han kom från en slitsam tjänst i Norrbotten hit till oss, fylld av entusiasm inför utsikten att här få tillfälle att till ungdomens bästa omsätta den nya skolordning, som just då låg i stöpsleven. Tyvärr var hans tid utmätt, men kamraterna bevara i sitt minne en ljus och i allo intagande man.

C. C.

Växlaren — en symbol för järnvägsstaden.
Motiv från Katrineholms station av S.-G. Örtenström.
Ur Katrineholms stads samling.

Katrineholm

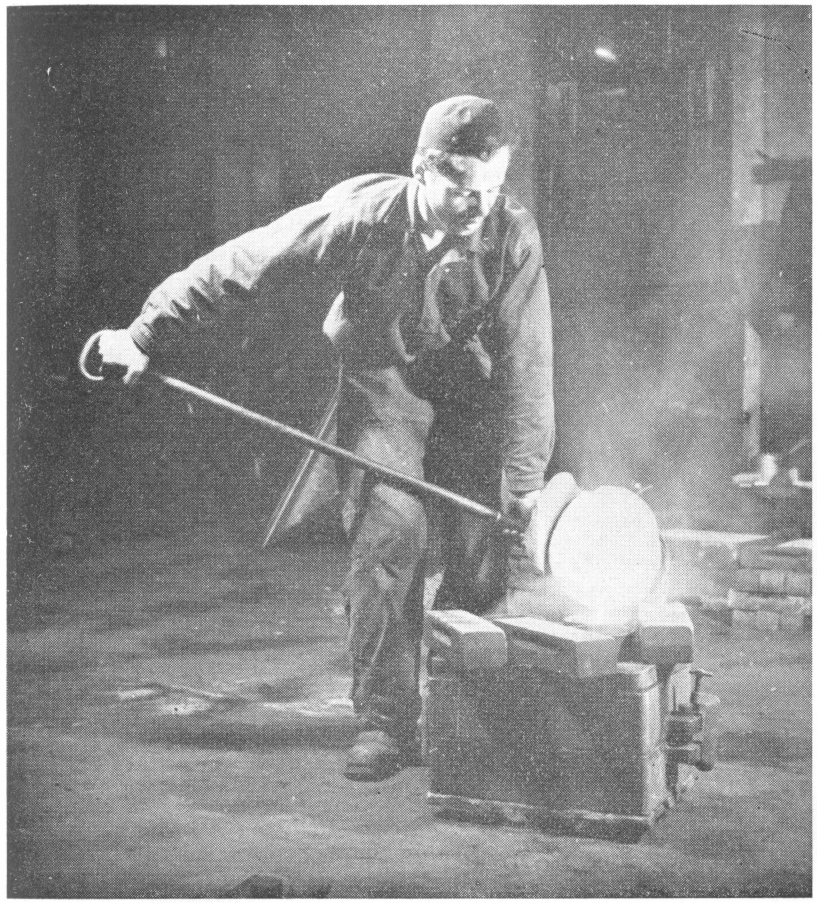
Av rotarianen drätseldirektör Tage Larfors

. . . »Driftiga representanter för industri och handel slogo sig ned, och omkringliggande orters befolkning fann här snart en centralpunkt för avyttrande av sina produkter och för inköp av sina förnödenheter. De kraftigaste hävstängerna för vårt samhälles framgång och utveckling äro de goda kommunikationerna och dess blomstrande industri och handel» . . .

(Ur tal vid Katrineholms stadsblivande vid årsskiftet 1916—1917.)

Före öppnandet av den lilla järnvägsstationen Katrineholm vid stambanan Stockholm—Göteborg år 1862 sov hela trakten sedan urminnes tider sin Törnrosasömn. Den dåtida bebyggelsen inom vad som idag är stadens stadsplanelagda område torde kunna beräknas till omkring dussintalet mindre gårdar, torp o. d. Järnvägsstationen krävde sin betjäning, resande till trakterna omkring Katrineholm måste passera järnvägsstationen, vilket i sin tur skapade förutsättningarna för den första affärsrörelsen och ett gästgiveri med skjutsstation. När sedan södra stambanan anknöts till västra stambanan just i Katrineholm, växte genast förutsättningarna för ökad köpenskap. Allt fler och fler affärsmän och hantverkare slogo sig ned i det nya samhället.

Om ej järnvägen erhållit den sträckning, som den nu har, har säkerligen ej heller i dag en stad funnits med namnet Katrineholm. Dock får icke helt förbises vissa andra omständigheter, vilka bidragit till utbyggnaden av stationssamhället till en ännu i tillväxt varande stad. Upphävandet av skråtvånget och antagandet av 1864 års näringsfrihetslag måste sålunda med all säkerhet räknas som ett par vid sidan om järnvägens tillkomst mycket betydelsefulla hörnstenar för uppbyggandet av industriorten och staden Katrineholm. Vad skulle ha skett, om nämnda förordningar ej tillkommit just vid denna för det lilla stationssamhället så lämpliga tidpunkt?

Den unge gjutaren. Från SKF Katrineholmsverken.

Av råvarutillgångar fanns endast de vida skogarna omkring Katrineholm. Lättheten att via järnvägen transportera timmer och förädlade trävaror gjorde också, att denna råvarutillgång snart stimulerade till star-

tandet av industriföretag. Det första större företaget inom denna bransch, som startades, var Carl Fredriksons Träförädlingsaktiebolag, vilket skedde 1876. Träindustrin blev trots goda råvarutillgångar emellertid ej den dominerande industrin utan järn- och metallindustrin tog snart allt mer och mer överhanden. Under 1880-talet tillfördes staden nya, livskraftiga företag. Grosshandlaren Aug. Kullberg startade en affärsrörelse för försäljning av lantbruksmaskiner och blev detta företag snart ett av landets ledande inom sin bransch med filialer långt bort i främmande länder. Gustaf Robert Grönkwist — smed och hovslagare från Närke — kom några år senare till Katrineholm och startade en rörelse, som raskt växte ut till ett storföretag med skiftande tillverkningar inom metallindustrin. Aug. Kullbergs företag lever ännu kvar som AB Kullberg & Co och G. R. Grönkwists Verkstäder är nu SKF:s verkstäder och gjuterier i Katrineholm. Ett senare av G. R. Grönkwist startat företag var ursprunget till nuvarande AB Pump-Separators Gjuterier i Katrineholm.

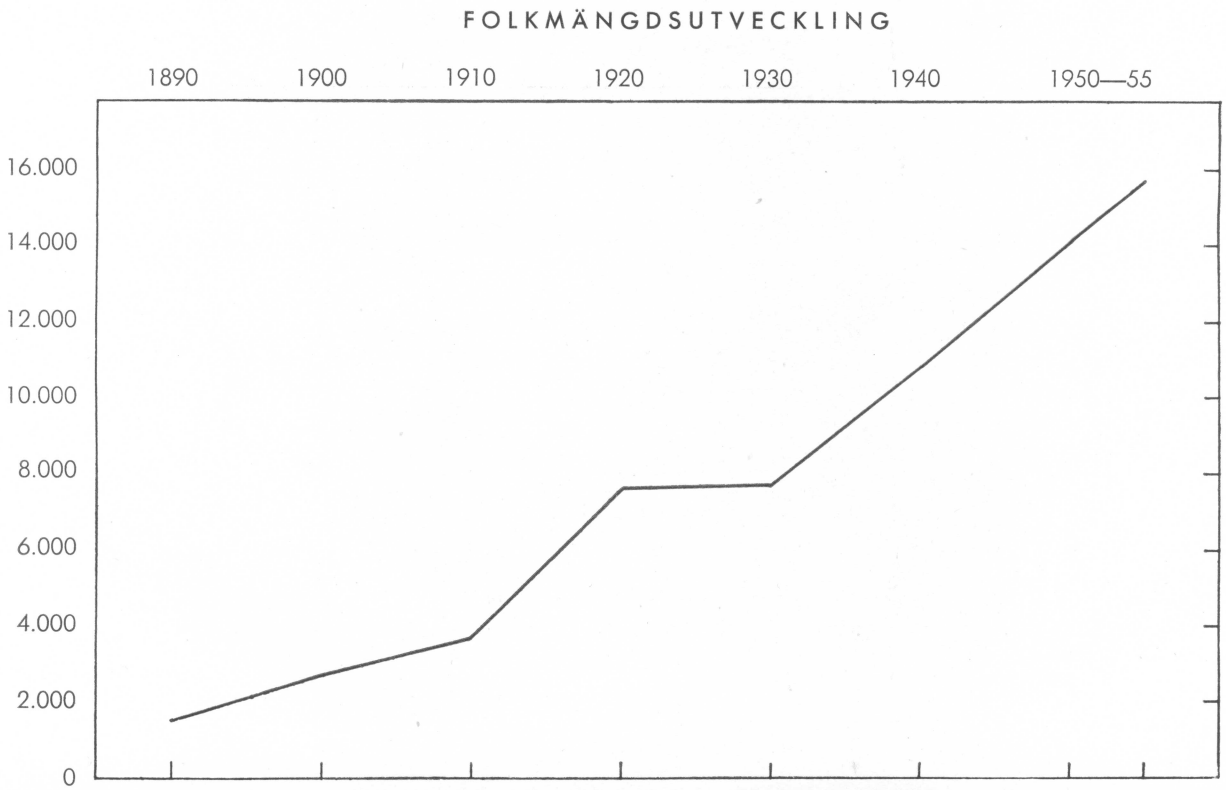
Någon gång då och då händer det, att en tanke ilar genom mitt huvud över hur stadens utveckling skulle ha varit, om t. ex. Aug. Kullberg och G. R. Grönkwist ej kommit till Katrineholm utan slagit ned sina bopålar på annan plats. Säkerligen hade Katrineholm då haft ett helt annat utseende idag än vad som nu är fallet. Någon grundläggare av staden Katrineholm kan ej utpekas, men säkert är att såväl Aug. Kullberg som G. R. Grönkwist genom sina insatser på ett högst betydelsefullt och avgörande sätt medverkat till Katrineholms raska utveckling.

Många andra företag inom olika branscher ha sedan under årens lopp funnit Katrineholm vara en lämplig plats att slå sig ned på. Kunniga företagsledare och tillgången på duktig och ansvarskännande arbetskraft ha sedan möjliggjort en vidareutveckling av de olika företagen. I dag företer staden ett differentierat näringsliv, dock med tyngdpunkten på den tyngre metallindustrin.

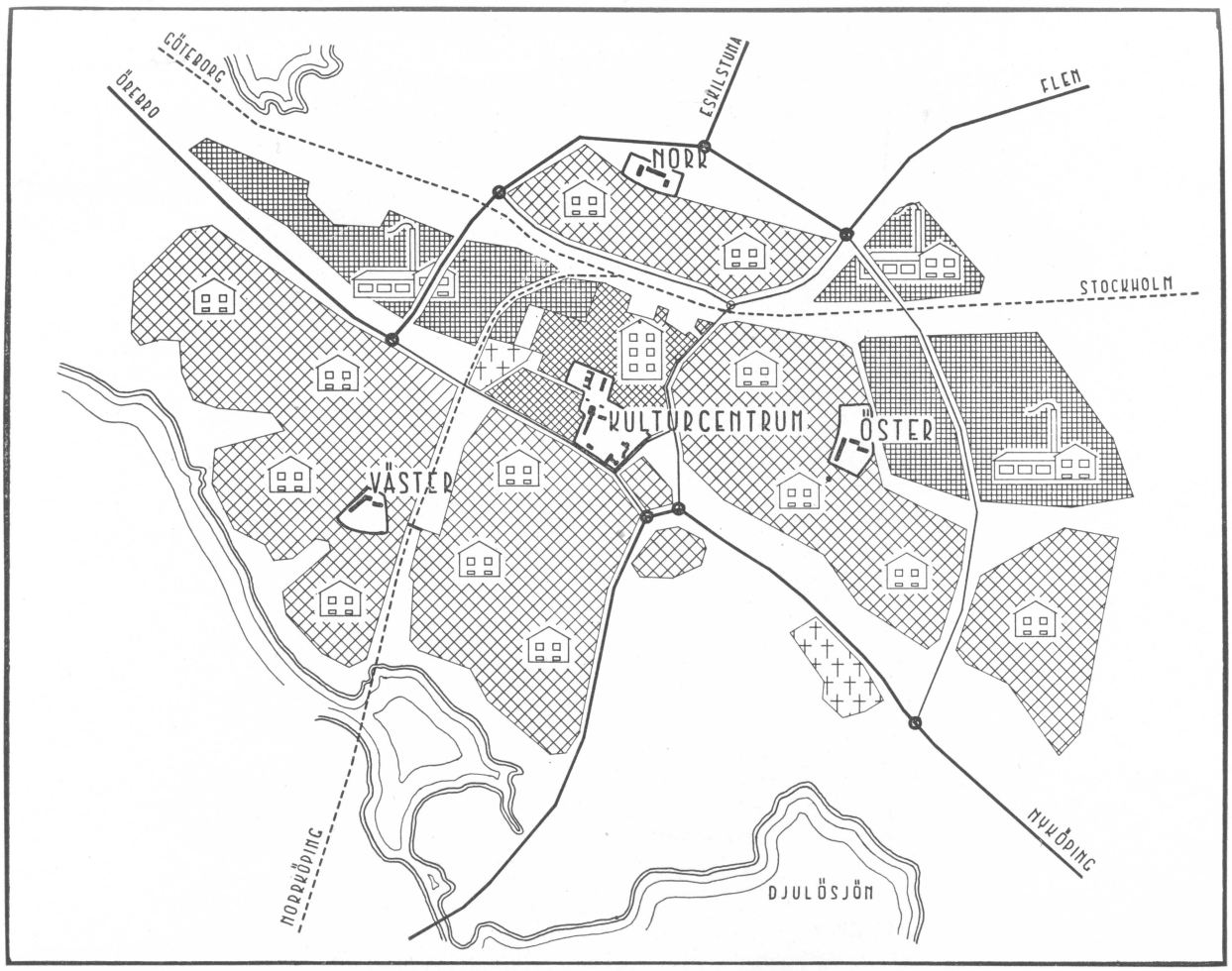
SKF Katrineholmsverken samt AB Pump-Separators Gjuterier företräda sålunda den tyngre metallindustrin och Telefon A/B L. M. Ericsson den lättare. Katrineholms Träförädlings AB driver alltjämt en betydande rörelse och därjämte representeras träindustrin av Sörmlands Skogsägareförening samt Stebergs Trävaru AB. AB Sv. Karosseriverkstäderna kan måhända anses vara en förbindelselänk mellan metall- och träindustrin. Konfektionsindustrin är även företrädd, av Strands Konfektions AB, Jakobsdals Textilindustri, AB Konfektionsdetaljer samt ett flertal mindre företag. Inom livsmedelsindustrin märkes Mjölkcentralens stormejeri, ett

Traversgjutning vid SKF Katrineholmsverken. Arbetsstudie av S.-G. Örtenström. Ur Katrineholms stads samling.

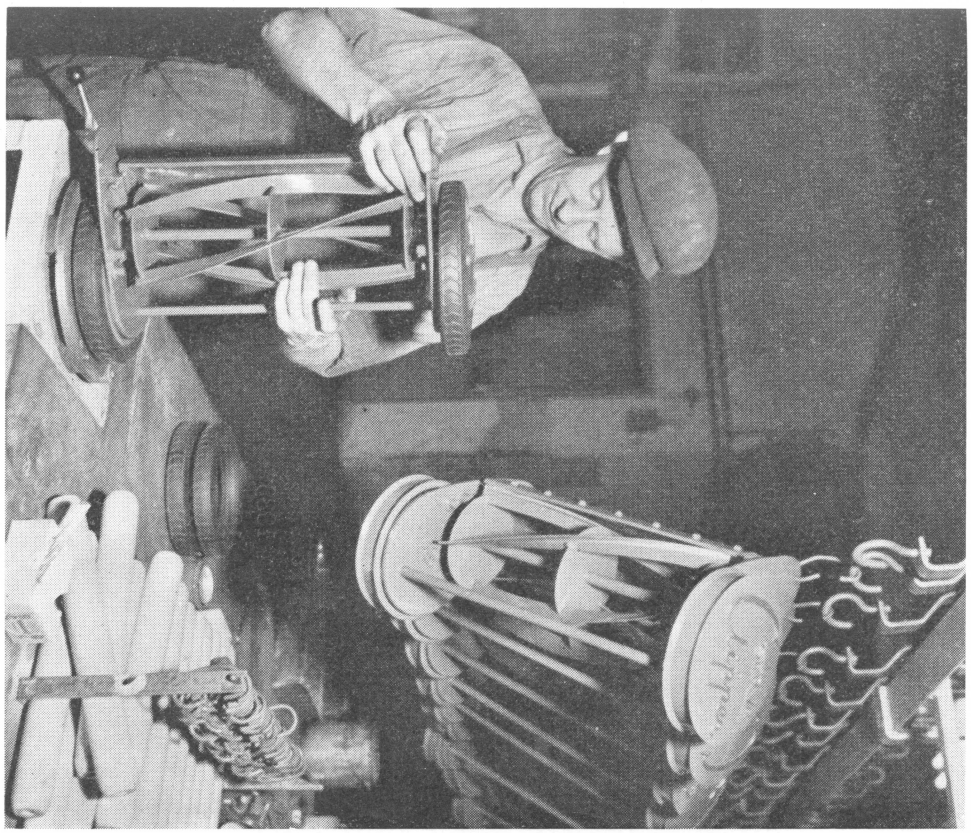
Katrineholms stads befolkningskurva pekar uppåt.

Från Katrineholms stads nya moderna stadsplan. Kulturcentrum, industriområden och bostadskvarter.

Katrineholms stads första stadsplan, upprättad 1880, alltså strax innan municipalsamhällets tillblivelse stadfästes.

Gräsklippare monteras vid Pump-Separators gjuterier i Katrineholm.

av de modernaste i Europa. Småindustrin och hantverket är rikligt företrädda och inom byggnadsindustrin finnes ett flertal större företag. Den största byggnadsfirman, Erikson & Malmnäs AB, driver sålunda rörelse i ett flertal orter inom angränsande län.

Men Katrineholm är inte endast en industristad utan även en skolstad. Förutom folkskola (8-årig), högre allmänt läroverk, yrkes-, lärlings- och verkstadsskolor, finnes Katrineholms stads praktiska skolor, omfattande teknisk skola, handels-, husmoders- och vävskola samt Stiftelsen Katrineholms Enskilda Läroverk, som driver en realskola, där realexamen kan avläggas efter tre terminers studier med folkskolan som grund. Katrineholms stads praktiska skolor och Enskilda Läroverkets realskola ha tillsammans över 700 elever varje år från rikets alla län.

Södermanlands läns landsting har också beslutat förlägga dels en lanthushållsskola och dels en särskola med internatundervisning i Katrineholm. För kort tid sedan har vidare Svenska Metallindustriarbetareförbundet förvärvat ett markområde i Katrineholm med avsikt att där uppföra en förbundsskola.

Katrineholms utveckling från stambanans öppnande 1862 tills nu kan i korthet kompletteras med upplysning om, att Katrineholm blev municipalsamhälle 1883 och stad 1917. Folkmängden i en ort brukar vanligen användas vid redovisningen av en stads utveckling och kanske därför följande siffror kan ha sitt intresse:

Folkmängden i Katrineholm

1883	850
1890	1.480
1900	2.828
1910	3.411
1920	7.651
1930	7.815
1940	10.445
1950	13.962
1954	15.781

Folkmängden synes även under de närmaste åren fortsätta att öka och med all sannolikhet kommer staden att omkring 1970 ha över 20.000 invånare.

Staden börjar sålunda nu att få ett sådant underlag, att åtskilligt som hitintills saknats, kan göras för höjandet av trivseln i staden. Det är inte

folkmängdens storlek eller antalet hus, som skall kännetecknа skillnaden mellan de gamla stationssamhället Katrineholm och staden Katrineholm. För att Katrineholm med rätta skall svara mot begreppet stad fordras en hög kulturell standard, goda möjligheter för rekreation och utövandet av en mängd olika grenar inom sport och idrott, god tillgång på affärer med moderna trevliga affärslokaler, väl utbyggda sociala inrättningar och sjukvårdsmöjligheter, som kunna skapa trygghetskänsla hos invånarna, vackra planteringar samt väl utbyggda bostadsområden och gator. Härtill kommer ytterligare många önskemål, men har det ej heller avsetts, att vad som nämnts här, skulle vara ett färdigt program.

Emellertid — det viktigaste i samhällsbyggndet är dock *människan.* Låt oss alltjämt ha nybyggarandan och gemensamhetskänslan kvar bland oss i Katrineholm, ty därigenom kan vi fortsätta bygga vår stad till ökad trivsel. Katrineholms motto måste vara: Staden skall göras attraktiv för både företagare och arbetstagare.

Katrineholm har förutsättningar härför och Katrineholm är dessutom en vacker stad. Se på alla de blommande trädgårdarna i staden och se även på de vackra omgivningarna, fågellivet i sjön Näsnaren ej att förglömma en vacker morgon eller afton under våren och försommaren. Säkert kommer er känsla för Katrineholm då att växa.

Katrineholm har sålunda goda förutsättningar att än ytterligare växa inte endast i storlek utan även i trivsel. Låt oss hjälpas åt med arbetet under mottot:

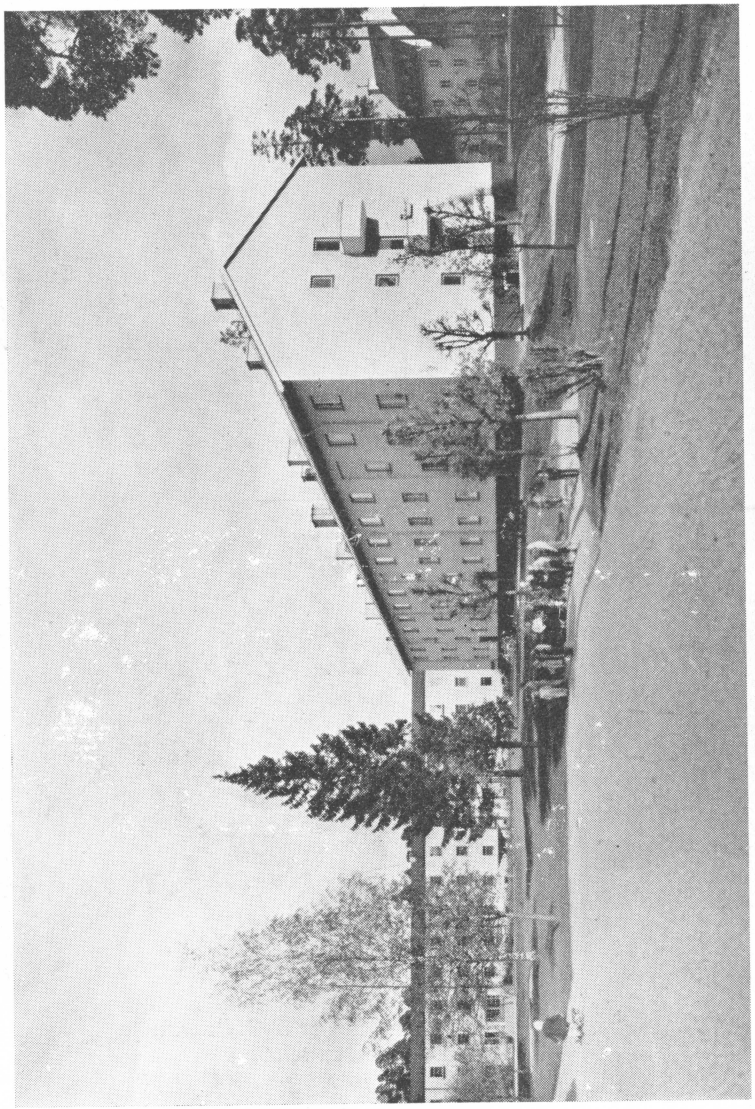
En attraktiv stad för alla

Badrumsvågar i görningen hos Pump-Separators gjuterier.

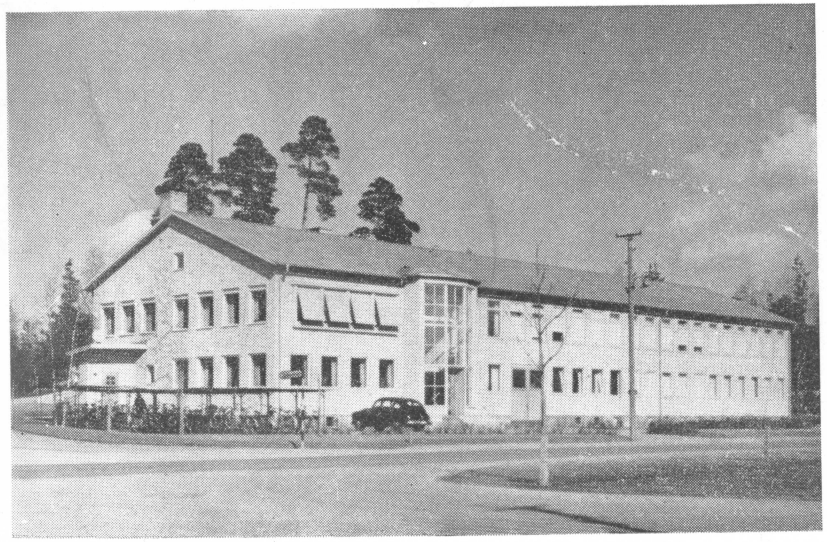
Sprutning av form. Arbetsstudie av S.-G. Örtenström.
Ur Katrineholms stads samling.

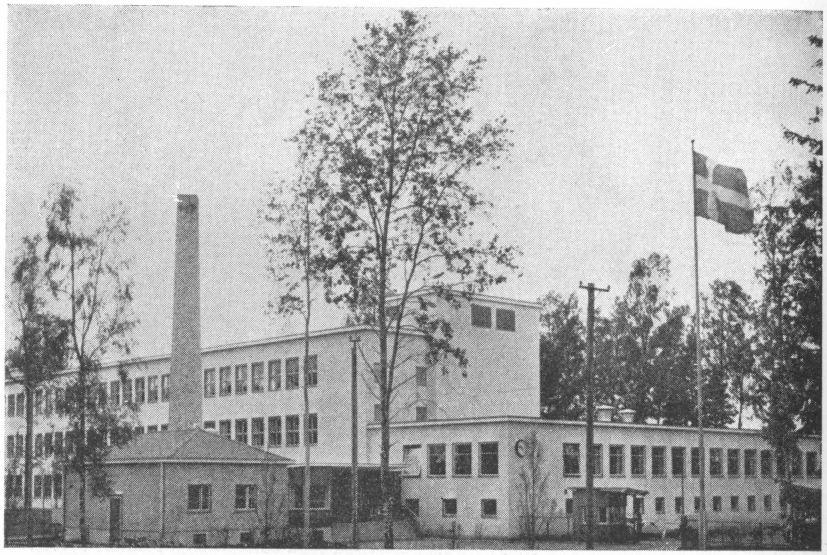
Det nya Katrineholm. I bakgrunden h. allm. läroverket. Till höger Pump-Separators nya personalbostad.

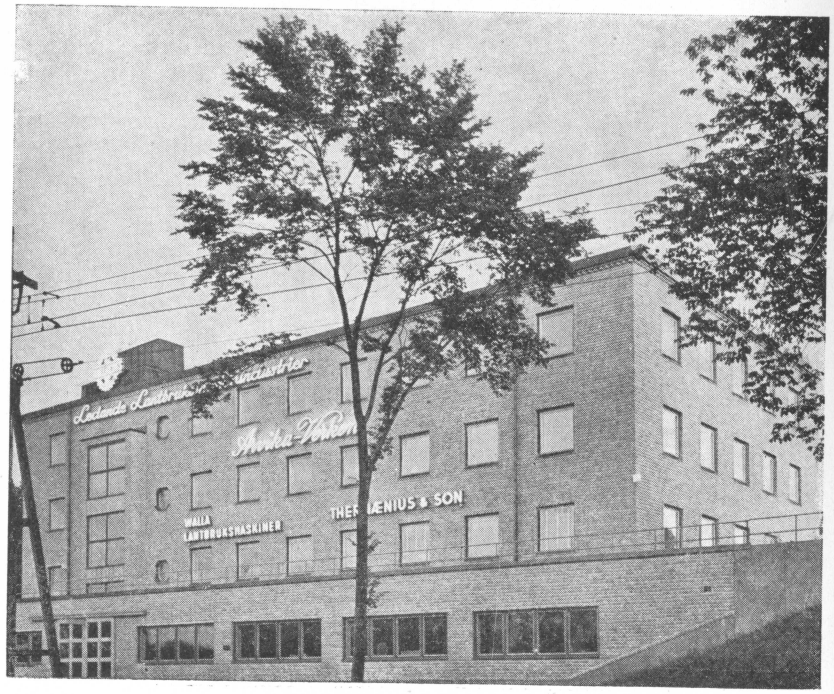
En kulturens högborg har läroverkets aula med sina förnämliga lokaler blivit.

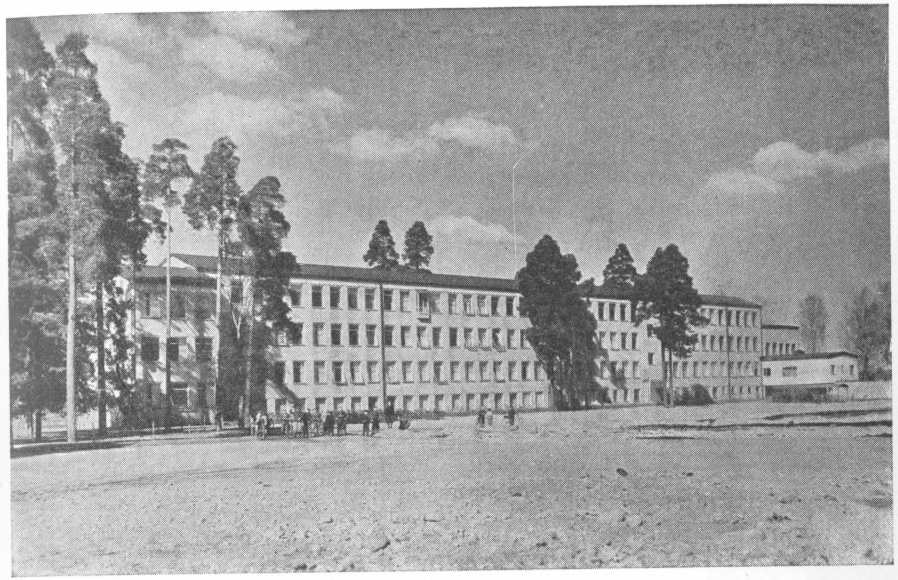
En mönstergill fabrik — Jakobsdals Textilindustri.

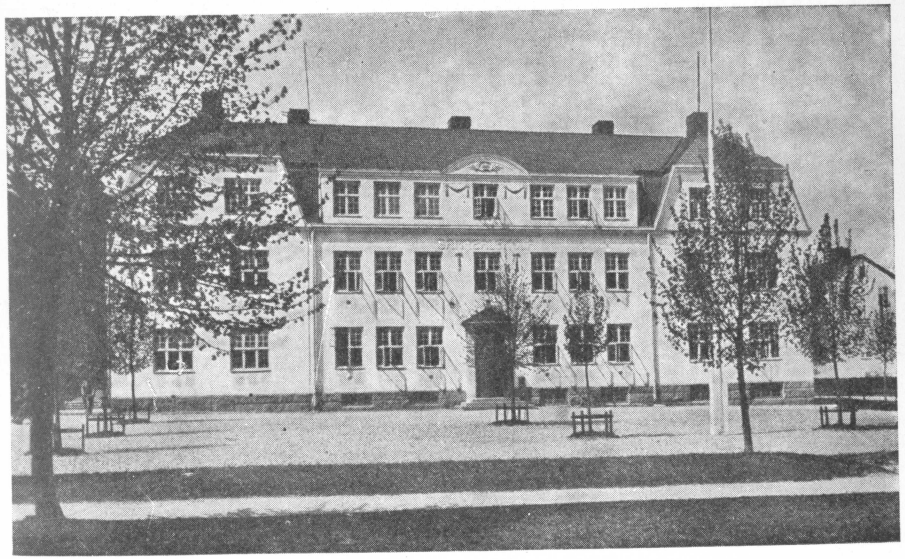
L. M. Ericssons fabrik i Katrineholm skall just nu byggas ut till det dubbla.

Kullberg & C:o har ett förnämligt kontors- och lagerhus.

H. allm. läroverket i Katrineholm.

Tekniska skolan i Katrineholm.

I Sörmland

gick själva rotlösheten till vila som fågeln i redet

I Sörmland, i det mellansvenska, var det mig alltid gott att vara. Ett landskap av klassisk jämnvikt, av ädel balans, en harmonisk freklang av skog och sjö och kulturmark.

Minnen av vandringar i denna bygd stiger fram.

Jag minns rådjuren, de oändligt gracila, i Gripsholmsparken.

Jag minns en januaridags stålblå skimmer över Duveholm.

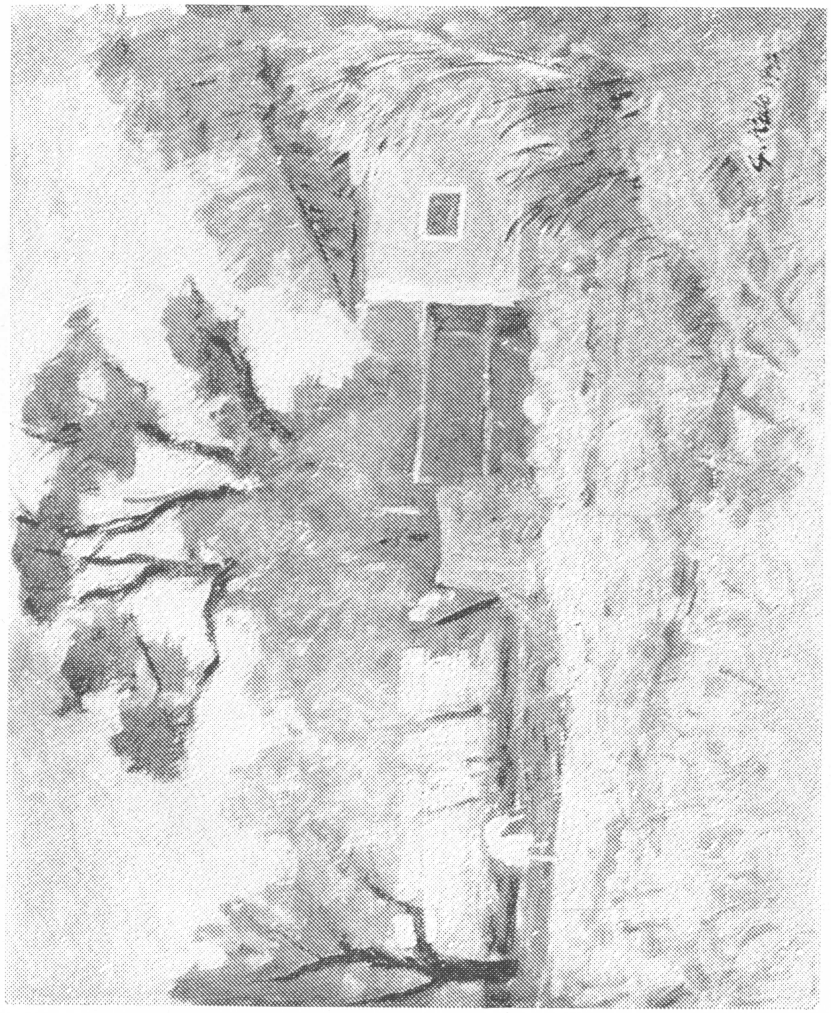
Jag minns det vänliga gliftret över Mälaren i beredskapstidens långa kvällar, tillbragta på en ö, som har formen av ett långskepp.

Jag minns den vita stranden vid Mariefred, beströdd med bruna vassstumpar.

Och jag minns parkerna vid Skenäs, och Kolsnarens vatten, som susade idyll och elegi.

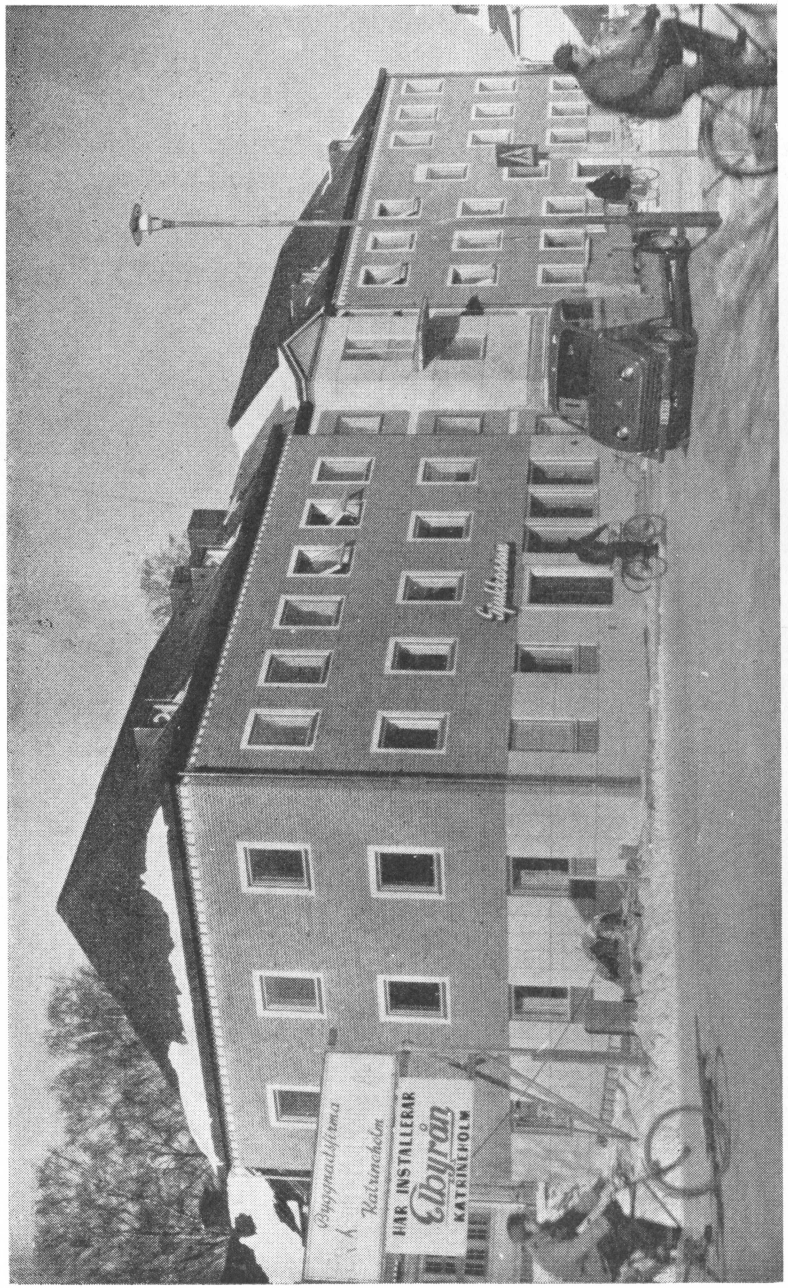
I Sörmland, det mellansvenska, andades själva rotlösheten ut, gick till vila som en fågel i ett rede.

Johannes Edfelt

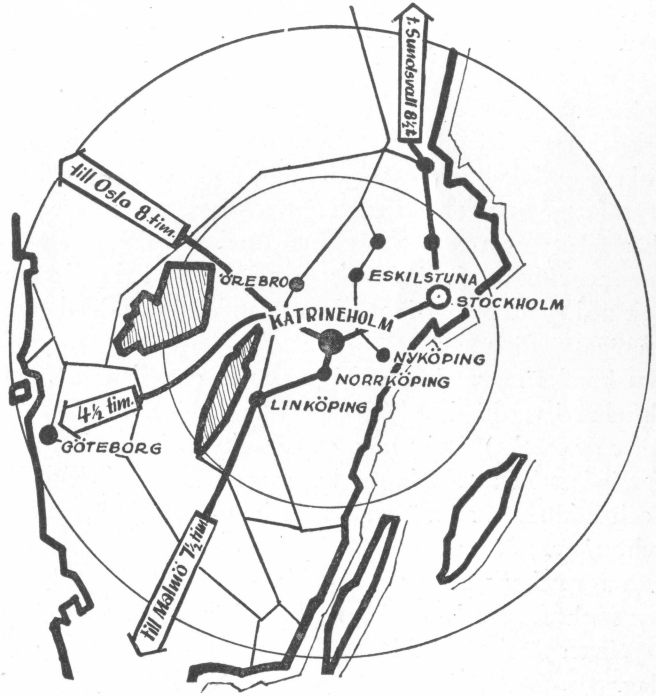
Från Duveholm. Efter oljemålning av Gunnar Ruda 1942.

KATRINEHOLMS STADSBIBLIOTEK

Nya nämndhuset i Katrineholm.

Katrineholm ligger i mycket fördelaktig företags-zon

Sakkunniga anser sig ha anledning räkna med en ännu större koncentration framdeles av industrier till Mälardalen. Avgörande för denna uppfattning är det därstädes utomordentligt gynnsamma transportekonomiska läget.

Dr Per Holm, Stockholm, har sysslat med dessa frågor. Som grund för sina lokaliseringspejlingar har han haft en del undersökningar, verkställda av byggnadsmaterialutredningen.

— Det är ingen tvekan om, säger han i ett uttalande för Katrineholms-Kuriren den 9 februari 1955, att ett relativt snävt område i Mellansverige ger de lägsta transportkostnaderna. Det gynnsamma området kan sägas innefattas i en oval figur med spetsarna i Stockholm och Karlskoga. I ovalen ingår också större delen av Sörmland med Katrineholm.

Betraktar man Sverige som en enhet och riktar uppmärksamheten på företag, vilka har hela landet som marknad och som säljer sina produkter ungefär proportionellt mot befolkningen på olika platser och områden i skilda län, erhåller man de kortaste transporterna om man förlägger en industri inom den nämnda ovalen, säger dr Holm.

Utvecklingen under de senaste tiotalen år har som bekant redan hunnit medföra en inte ringa koncentration av industrier till de landskap och län, om vilka här är fråga, alltså en viss, avgränsad del av Mellansverige. Och en av förklaringarna härtill är just dessa områdens förträffliga transportekonomiska läge. Ingenting motsäger heller antagandet att utvecklingen kommer att fortgå som den börjat.

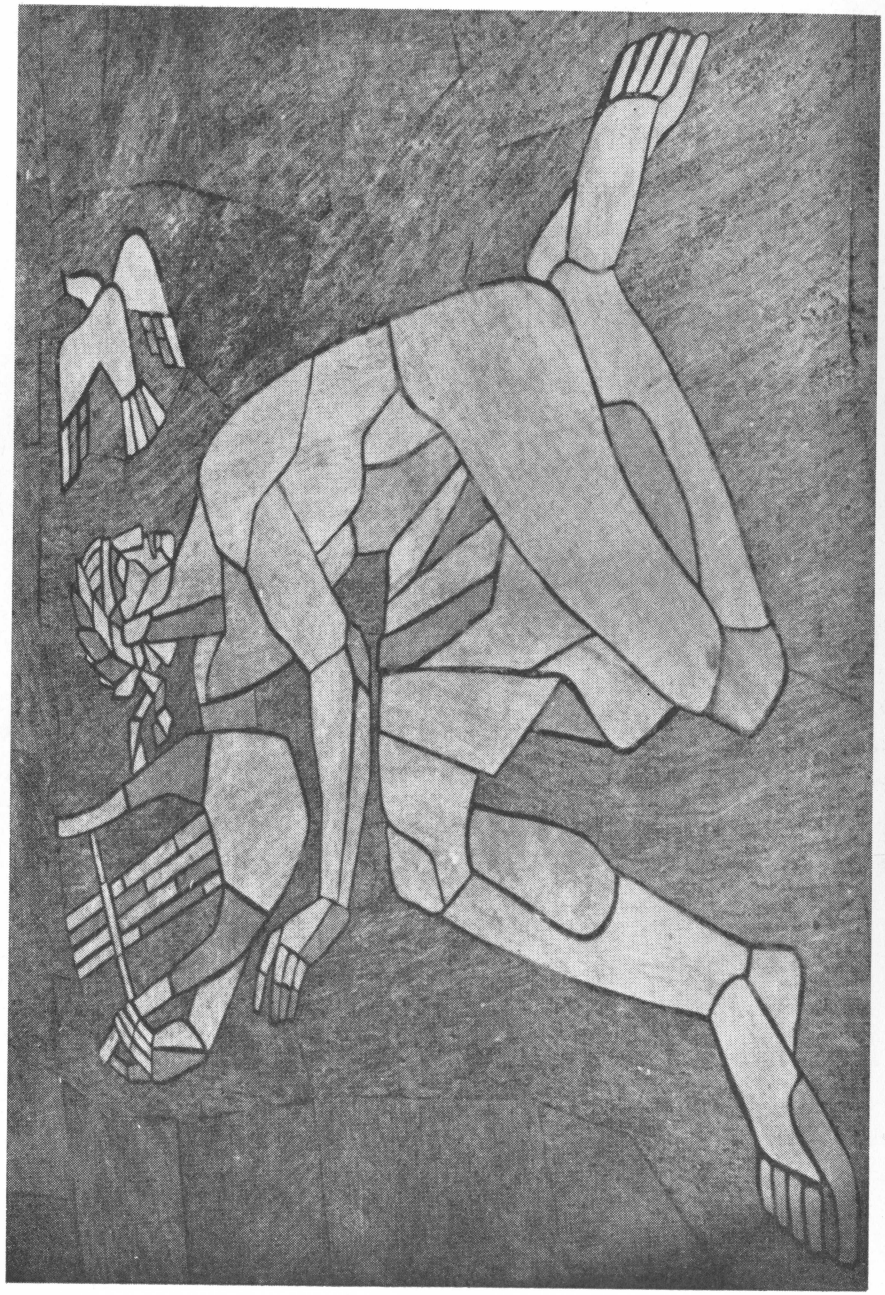
Det har fallit utom ramen för mina undersökningar, fortsätter dr Holm, att specificera vilka industrier och typer av industrier, som tills dato slagit ned sina bopålar inom den nämnda ovalen. Vad som lämpligen kan sägas är följande:

I första hand lämpar sig de ifrågavarande områdena för mekanisk verkstadsindustri, textilindustri (som av olika skäl hittills varit förlagd till andra delar av landet), i viss mån elektroteknisk industri o. s. v. Stora centra för industrier av skilda typer redan nu är som bekant Västerås, Örebro och Eskilstuna men även Katrineholm, som ju är en betydande metallindustriort.

Den transportekonomiska tendensen talar emellertid under alla förhållanden starkt för att de områden, som vi här uppehållit oss vid, kommer att spela en väsentlig roll i framtiden som boplatser för industrier av skilda slag.

Staden äger det urgamla godset Stora Djulö med minnesrik historia.

Orfeus och lyran. Mosaikinläggning i h. allm. läroverket av Gunnar Palmgren.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Understödjare av skriften	2
Paul Harris, Rotarys grundare	4
Vad Rotary är och vill. Av presidenten A. Säfholm	5
Då vi började. Av past president Carl Ellwyn	9
Från charterfest till världsbrand. Ur klubbprotokollen 1935—1939. Av Folke Hellberg	14
Rotaryminnen från andra världskriget. Av past president Oscar Warne	27
Det ljusnar. Hur klubben mottog fredsbudskapet 9 maj 1945. Av past president Carl Cedergren	35
Mycket Rotary vid klubbens tioårsfest. Av F. Hbg	43
Klubben växer. Skedet 1945—55. Av F. Hbg	45
3 minuter Rotary. Av Helmer Gullstrand	49
Klubbens verksamhet för barn och ungdom	53
Rotaryklubbens presidenter 1935—55	58
Katrineholms rotarianer	61
In memoriam. Av Carl Cedergren och Carl Ellwyn	64
Katrineholm. Av Tage Larfors	72
I Sörmland. Av författaren fil. lic. Johannes Edfelt	88
Katrineholm ligger i mycket fördelaktig företags-zon. Yttrande av dr Per Holm	91

The Rotary Club of Katrineholm

— meeting every Tuesday at the Town Hotel —

Katrineholm, Sweden, greets all Rotary Clubs and Rotarians in the world and sends them the best wishes for

THE GOLDEN ANNIVERSARY YEAR

Litteratur om Katrineholm och orten

Sten Florin och Ivar Schnell: Stora Malm och Katrineholm. Eskilstuna 1950.

Sten Florin: Vråkulturen. 1938.

Hilding Hjelmberg: Katrineholm, industristad, skolstad, handelsstad. Katrineholmsortens hembygdsförenings årsskrift nr 1. Katrineholm 1952.

Hilding Hjelmberg: Bostadsförhållandena i Katrineholm. Katrineholm 1938.

Hilding Hjelmberg: Festskrift vid invigningen av Katrineholms läroverk. Katrineholm 1949.

Elin Håkanson: Katrineholms kyrka. Sörml. kyrkor nr 9. Eskilstuna 1949.

Govert Indebetou: Oppunda Härads Sparbank. Göteborg 1925.

Gösta Sjöqvist: Katrineholm. Stad med centralt läge. Katrineholm 1934.

Gösta Sjöqvist: Katrineholm, Sweden. Utgiven av Katrineholms Rotaryklubb. Göteborg 1936.

Ivar Schnell och Joh. Stenberg: Katrineholm och Katrineholmstrakten. Eskilstuna 1949.

Ett bondbröllop uti Finnstorp 1851. Teckningar av J. W. Wallander, J. P. Wåhlins bröllopsvisa och Gustaf Wetters uppteckning av August Widmarks brudmarsch. Under redaktion av Folke Hellberg. Katrineholmsortens Hembygdsförenings årsskrift nr 2. Katrineholm 1953.

Joh. Stenberg: Rundtur i Katrineholmstrakten. Katrineholm 1934.

Joh. Stenberg: Cykla, vandra och orientera i Katrineholmstrakten. Katrineholm 1946.

O. Strutz: Katrineholms municipalsamhälle åren 1883—1916. Katrineholm 1933.

Folke Hellberg: Katrineholms samhälle 50 år. Katrineholm 1933.

Västra Södermanlands Konstförening 1934—1944. Katrineholm 1944.

Ivar Schnell: Stora Malms kyrka. Katrineholmsortens hembygdsförenings årsskrift nr 3. Nyköping 1955.

Slutvignett å omslaget: Gjutare. Arbetsstudie av S.-G. Örtenström. Katrineholms stads samling.

Rättelse: Underrubriken på sid. 45 skall rätteligen lyda: S k e d e t 1 9 4 5—5 5.

KATRINEHOLMS STADSBIBLIOTEK

Pris kr. 6:—

KATRINEHOLMS-KURIRENS TRYCKERIAKTIEBOLAG
KATRINEHOLM 1955

Boken lånad på Katrineholms Stadsbibliotek av
Lasse Westerdahl och scannad av *Erik Liljencrantz*
www.rotarykatrineholm.se

Rotary Katrineholm